

A Review and Evaluation of the Coordination Processes of Humanitarian Aid Sent After the Kahramanmaraş Earthquakes on February 6, 2023

Selcuk Aydin ¹, Abdurrahim Sahin ¹, Mustafa Macit ² and Erdi Aksakal ¹

¹ Atatürk University, Faculty of Letters, Department of Sociology, 25010 Erzurum, Türkiye

² Atatürk University, Faculty of Theology, Department of Sociology of Religion, 25010 Erzurum, Türkiye

ORCID: 0000-0001-8997-9283, 0000-0002-3207-7665, 0000-0002-8802-2620, 0000-0003-3226-2876

Keywords

Coordination, Disaster, Disaster management, Humanitarian aid, Kahramanmaraş Earthquakes

Highlights

- * Humanitarian aid processes
- * Coordination and organisation processes
- * Storage and logistics processes

Aim

This study is dedicated to examining the distribution and coordination processes of aid dispatched to the region in the aftermath of the earthquakes

Location

The interviews in this study were conducted in Adıyaman, Hatay and Kahramanmaraş provinces

Methods

In this study, qualitative research methods were used

Results

The large size of the disaster area, transportation problems, lack of communication and irregular humanitarian aids disrupted the disaster response plan

Supporting Institutions

The authors declares that this study has used no support data from other institutions

Financial Disclosure

The Scientific and Technological Research Council of Türkiye (TÜBİTAK), Project Number: 123K187

Peer-review

Externally peer-reviewed

Conflict of Interest

The authors have no conflicts of interest to declare

Manuscript

Research Article

Received: 15.02.2024

Revised: 21.03.2024

Accepted: 03.04.2024

Printed: 30.06.2024

DOI

10.46464/tdad.1437829

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International Non-Commercial License

Corresponding Author

Selcuk Aydin

Email: selcuk.aydin@atauni.edu.tr

STRENGTHS <ul style="list-style-type: none">• Solidarity in Turkish society (f:11)• Volunteer supports (f: 9)• Nutrition organisation (f: 7)	WEAKNESS <ul style="list-style-type: none">• Access to disaster areas (f: 14)• Search and rescue disruptions (f: 16)• Disruptions in the response plan (f: 6)• Communication problems (f: 11)• Logistics and storage (f: 12)
OPPORTUNITIES <ul style="list-style-type: none">• Gaining experience for future disasters (f: 8)• Creating organised city and zoning plans (f: 7)• Development of volunteer potential (f: 7)• Creating disaster awareness in the society (f: 6)	THREATS <ul style="list-style-type: none">• Housing problems (f: 10)• Human-related problems (f: 7)• Aid dependency and unemployment (f: 6)• Manipulations (f: 7)• Looting problems (f: 7)• Loss of dynamism in the cities (f: 9)

Figure
SWOT Matrix

How to cite:

Aydin S., Sahin A., Macit M., Aksakal E., 2024. A Review and Evaluation of the Coordination Processes of Humanitarian Aid Sent After the Kahramanmaraş Earthquakes on February 6, 2023, Turk Deprem Arastirma Dergisi 6(1), 181-214, <https://doi.org/10.46464/tdad.1437829>.

06 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Sonrası Bölgeye Gönderilen Yardımların Koordinasyon Süreçlerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi

Selçuk Aydın ¹, Abdurrahim Şahin ¹, Mustafa Macit ² ve Erdi Aksakal ¹

¹ Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, 25010 Erzurum, Türkiye

² Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı, 25010 Erzurum, Türkiye
ORCID: 0000-0001-8997-9283, 0000-0002-3207-7665, 0000-0002-8802-2620, 0000-0003-3226-2876

ÖZET

06 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş'ta " $M_w=7.7$ " ve " $M_w=7.6$ " şiddetinde iki büyük deprem meydana gelmiştir. Depremler, 11 ilde yaygın bina göçmelerine ve muhtelif derecelerde yapı hasarlarına neden olmuştur. Bu çalışma, deprem sonrası bölgeye gönderilen yardımların dağıtım ve koordinasyon süreçlerine odaklanmaktadır. Çalışma, nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Çalışma kapsamında "41" katılımcı ile görüşülmüştür. Saha görüşmeleri Adıyaman, Hatay ve Kahramanmaraş illerinde gerçekleştirilmiştir. Veriler, "afet öncesi", "afet esnası", "afet sonrası" süreçler ekseninde, "yardım", "koordinasyon/organizasyon" ve "lojistik/depolama" temaları altında analiz edilmiş ve tartışılmıştır. Çalışma bulguları üzerinden; depreme yönelik belirli seviyede bir hazırlığın bulunduğu fakat afet alanının büyüklüğünün, ulaşımda yaşanan aksaklıkların, iletişim eksikliğinin ve yardımların düzensiz gelmesinin dağıtım ve koordinasyon süreçlerinde çeşitli sorunlara neden olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar kelimeler

Afet, Afet Yönetimi, Kahramanmaraş Depremleri, Koordinasyon, Yardım

Öne Çıkanlar

- * Yardım süreçleri
- * Koordinasyon ve organizasyon süreçleri
- * Depolama ve lojistik süreçleri

Makale

Araştırma Makalesi

Geliş: 15.02.2024
Düzeltilme: 21.03.2024
Kabul: 03.04.2024
Basım: 30.06.2024

DOI

10.46464/tdad.1437829

Sorumlu yazar

Selçuk Aydın
Eposta: selcuk.aydin@atauni.edu.tr

A Review and Evaluation of the Coordination Processes of Humanitarian Aid Sent After the Kahramanmaraş Earthquakes on February 6, 2023

Selcuk Aydın ¹, Abdurrahim Sahin ¹, Mustafa Macit ² and Erdi Aksakal ¹

¹ Atatürk University, Faculty of Letters, Department of Sociology, 25010 Erzurum, Türkiye

² Atatürk University, Faculty of Theology, Department of Sociology of Religion, 25010 Erzurum, Türkiye
ORCID: 0000-0001-8997-9283, 0000-0002-3207-7665, 0000-0002-8802-2620, 0000-0003-3226-2876

ABSTRACT

On February 6, 2023, Kahramanmaraş experienced two significant earthquakes with magnitudes of " $M_w=7.7$ " and " $M_w=7.6$ ". These seismic events resulted in widespread building collapses and varying degrees of structural damage across 11 provinces. This study is dedicated to examining the distribution and coordination processes of aid dispatched to the region in the aftermath of the earthquakes. It adopts a qualitative research design. Within the study's framework, interviews were conducted with a total of "41" participants. Field interviews took place in the provinces of Adıyaman, Hatay, and Kahramanmaraş. The collected data were analyzed and discussed with a focus on the themes of "humanitarian aid," "coordination/organization," and "logistics/storage," categorized across the stages of "pre-disaster," "during the disaster," and "post-disaster." The study's findings reveal that while there exists a certain level of preparedness for earthquakes, challenges such as the extensive disaster area, transportation issues, communication gaps, and the irregular arrival of aid contribute to various problems in the distribution and coordination processes.

Keywords

Coordination, Disaster, Disaster management, Humanitarian aid, Kahramanmaraş Earthquakes

Highlights

- * Humanitarian aid processes
- * Coordination and organisation processes
- * Storage and logistics processes

Manuscript

Research Article

Received: 15.02.2024
Revised: 21.03.2024
Accepted: 03.04.2024
Printed: 30.06.2024

DOI

10.46464/tdad.1437829

Corresponding Author

Selcuk Aydın
Email: selcuk.aydin@atauni.edu.tr

1. GİRİŞ

Afetlerden kaynaklanan olumsuzluklar, toplumun bütün kesimlerini yakından ilgilendirmektedir. Bu nedenden dolayı, afet olgusunun bütünsel bağlamda değerlendirilmesi ve afet öncesi, afet esnası ve afet sonrası için olası risklerin hesaplanarak en aza indirilmesi toplumlar için hayati öneme sahiptir. AFAD (2022) afet olgusunu, “*toplumun tamamı veya belirli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay*” şeklinde tanımlanmıştır. Tarihsel süreç incelendiğinde, Türkiye coğrafyasının birçok büyük afetle karşı karşıya kaldığı ve bu afetlerin ciddi zararlara neden olduğu görülmektedir. Özellikle de deprem, Türkiye coğrafyasının bir nevi kaderi olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra birçok yıkıcı deprem meydana gelmiştir. Şenol (2020), Cumhuriyetin kuruluşundan 2020 yılına kadar “6” M_w ve “9” şiddetin üzerindeki depremleri ele aldığı çalışmada; sırasıyla Karadeniz’de “7”, Ege’de “7”, Doğu Anadolu’da “6”, Marmara’da “4” ve İç Anadolu’da “1” adet olmak üzere Türkiye’de toplam “25” büyük ve yıkıcı nitelikte depremin meydana geldiğini tespit etmiştir. Yaşanan bu depremler neticesinde 143.730 kişinin hayatını kaybettiği, 849.632 binanın ya yıkıldığı ya da ağır hasarlı olarak kayıtlara geçtiği aktarılmıştır. Özellikle, Erzincan (1939) ve Gölcük (1999) depremlerinde büyük can ve mal kayıplarının yaşandığı bilinmektedir. Erzincan depreminde “32.969” kişi hayatını kaybetmiş, “116.720” binada ise hasar oluşmuştur. Gölcük depreminde ise, “17.480” kişi hayatını kaybetmiş ve “73.342” bina yıkılmıştır.

Yakın tarihte yaşanan ve araştırmaya konu olan 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinde de Erzincan ve Gölcük depremine benzer bir yıkıcılık söz konusudur. AFAD (2023a)’a göre, 6 Şubat 2023 Pazartesi günü, saat 04.17’de, Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesi merkezli 7.7 büyüklüğünde ve ardından saat 13.24’te Kahramanmaraş’ın Elbistan ilçesi merkezli 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir. Depremlerin ardından, 7.184 artçı deprem kaydedilmiştir. Depremler; Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Malatya, Gaziantep, Diyarbakır, Şanlıurfa, Osmaniye, Elazığ, Kilis ve Adana illerinde yaygın bina göçmelerine ve ağır bina hasarlarına neden olmuş ve bölgede toplam 53.537 kişi hayatını kaybetmiştir. AFAD (2023a) tarafından verilen bilgiler kapsamında, depremlerin akabinde bölgede AFAD, JAK, PAK, DİSAK, Sahil Güvenlik, JÖAK, DAK, İtfaiye, Güven, MEB, STK’lar ve uluslararası arama kurtarma personelinin oluşan toplam 14.740 arama kurtarma personelinin görev yaptığı, ayrıca AFAD, Jandarma, Emniyet, UMKE, MSB, Ambulans Ekipleri, Yerel Güvenlik, Yerel Destek Ekipleri ve 5.396 gönüllü dahil olmak üzere sahada görevlendirilen saha personel sayısı ile birlikte bölgede görev yapan toplam personel sayısının 21.02.2023 tarihi itibarıyla 242.392 olduğu bildirilmiştir. Afet bölgesine ekskavatör, vinç, çekici, kamyon, dozer, arazöz, greyder, vidanjör, treyler, vb. iş makineleri olmak üzere toplam 13.700 aracın tahsis edildiği ve afet bölgelerine 38 Vali, 160 Mülki İdare Amiri, 19 AFAD üst yöneticisi ile 68 il müdürünün de görevlendirildiği ifade edilmiştir. Ayrıca, uluslararası yardımların koordinasyonu için 12 büyükelçi ve 15 Dışişleri Bakanlığı personeli bölgede görevlendirilmiştir. Bölgeye personel ve malzeme sevkiyatı için hava köprüsü kurulmuş, Hava Kuvvetleri, Deniz Kuvvetleri, Kara Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü ve Sağlık Bakanlığı’na bağlı 116 helikopter ve 78 uçakla toplam 11.907 sorti yapılmıştır. Bölgeye personel, malzeme sevkiyatı ve tahliye amacıyla Milli Savunma Bakanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından toplam 38 gemi görevlendirilmiştir.

Yukarıdaki resmi verilerden de anlaşılacağı üzere, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri 11 ili etkilediği gibi yaklaşık 14 milyon insanın yaşamını da doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkilemiştir. Depremden yoğun bir şekilde etkilenen bireyler, deprem dolayısıyla günlük rutin yaşantılarının dışına çıkmış, temel insani ihtiyaç ve yaşam malzemelerine ulaşımında kimi zorluklarla karşılaşmışlardır. Bölgenin yaralarını sarmak adına resmi kurumlarca, STK’larca ve bireysel girişimlerle geniş çaplı yardım seferberliği başlatılmıştır. Ancak; depremlerin coğrafi olarak 108.812 kilometrekareye ulaşan bir alanda etkili olması, etkilenen insan sayısının

milyonları bulması, ulaşım hususunda yaşanan problemler ve lojistik konusundaki aksamalar depremlerin afet sonrası süreçte gereksinim duyduğu yardımlara ulaşmalarında birtakım zorluklar yaşamalarına neden olmuştur. Depremlerin gerçekleştiği zaman dilimindeki mevsim koşulları; barınma, ısınma ve giyim malzemelerine olan ihtiyacın aciliyetini doğurmuş; depremlerin alışılmış rutin yaşantıyı alt üst etmesi ise beslenme, kişisel bakım ve hijyen gibi temel yaşam malzemelerinin temininde de farklı kurumların devreye girmesini zorunlu kılmıştır.

Birey, enformasyon, sermaye gibi birçok unsurun global çapta dolaşımında olması, afetlerin çehresini de değiştirmektedir. Bu nedenle, günümüzde afet olgusunun yeni yaklaşımlar üzerinden incelenmesi ve tartışılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu noktada yapılacak ilk şey ise, afet kavramının yeniden tanımlanmasıdır (Can 2022).

Afet kavramının literatürde birçok tanımı mevcuttur. McDonald (2003), afeti doğal ve yapay yapılar ile normal yaşamı altüst etme potansiyeline sahip olaylar şeklinde ifade etmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO/EHA 2002) yapmış olduğu tanımlamada, normal insani yaşam koşullarını etkileyen ya da bu koşulları ortadan kaldıran ve etkilenen toplumun baş etme kapasitesini zorlayan veya aşan olaylar olarak afeti nitelemiştir. UNDRR (2023) ise, afet olgusunu bir topluluğun veya bir toplumun yapısal, yaşamsal, ekonomik ve çevresel öğelerinden en az birinde kayıplara neden olan ve o toplumun/topluluğun gündelik yaşamını sekteye uğratan veya durduran olaylar olarak tanımlamıştır.

Afete yönelik yapılan tanımlamaların başında afetin her şeyden önce toplumun rutin yaşantısını sekteye uğratma veya tamamen durdurma potansiyeline sahip olduğu gerçeği gelmektedir. Afetler sonrası alışılmış yaşantı bir anda sekteye uğramakta ve insan yeni bir rutinle yaşamak veya bu rutine alışmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, afetlerin temel bir özelliği olarak nitelendirilmektedir. İkinci olarak değinilmesi gereken durum, afetlerin aniden ortaya çıktığı ve büyük oranlarda can ve mal kayıplarına neden olan bir süreci de beraberinde getirdiğine dönük yapılan nitelendirmelerdir. Deprem, sel, heyelan vb. afetler, bir anda insanların karşılaştıkları olaylar olarak ön plana çıkmaktadır. Bir anda ortaya çıkmaları ve büyük kayıplara neden olabilmeye potansiyeline sahip olmaları, ortak bir özellik olarak karşılık bulmaktadır. Özellikle, deprem gibi doğal olaylar için önceden net bir tahminde bulunmak şu an itibarıyla mümkün görünmemektedir. Afet tanımlamalarında diğer bir husus ise, sistemin sekteye uğraması veya eldeki imkânların afetle mücadele etmekte yetersiz kalması yani yerel unsurları aşan bir boyutu bünyesinde barındırmasıdır. Bu durum, doğal olarak, başka imkân ve yardımların devreye alınmasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle, afet sonrası olarak ifade edilen bu aşamada insani yardım veya insani yardım lojistiği denilen süreç devreye girmektedir. Bahsedilen bu üç temel özellik, afet olgusunun tanımının temel kriterleri olarak görülmektedir.

Bu doğrultuda afet olgusu; insana ve topluma farklı birçok şekilde zarar veren ya da bir toplumun veya toplumsal sistemin amaç ve önceliklerini tehdit eden, alışılmış gündelik yaşantının sekteye uğramasına neden olan, yerel imkân ve olanaklarla üstesinden gelinemeyen, ani bir şekilde gelişen insan, doğa ve teknoloji kaynaklı olaylar olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda; depremler, seller, kasırgalar, tsunami, heyelan, volkanik hareketler ve kuraklık gibi olaylar doğal afet olarak adlandırılırken; savaş, teknoloji, biyolojik ve nükleer tehditler, göç ve terör gibi olaylar ise insan kaynaklı afetler olarak bilinmektedir. Afetlerin ortaya çıkışı ile ilgili olarak her ne kadar aniden ortaya çıktığına ilişkin atıflar kimi tanımlarda yer alsada burada ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Çünkü deprem, sel, tsunami, kasırga vb. afetler kısa bir zaman zarfında ortaya çıkmalarına karşın kuraklık ve iklim değişikliği gibi afetler ise uzun bir zamana yayılan bir sürecin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Afetlerin neden olduğu veya neden olabileceği yıkıcılıkla mücadele etmek; birçok kişi, kurum ve kuruluşun koordineli bir biçimde görev almasını gerektirmektedir. Bu durum, afet yönetimi (bütünleşik afet yönetimi) olarak ifade edilmektedir. AFAD (2022) afet yönetimini, "*afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması*

gereken önlemler ve yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve etkin olarak uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, imkân ve kaynaklarının belirlenen stratejik hedefler ve öncelikler doğrultusunda kullanılmasını gerektiren, çok yönlü, çok disiplinli ve çok aktörlü, dinamik ve karmaşık bir yönetim süreci” olarak ele almaktadır. Ergünay ve diğ. (2008) ise, afet yönetimini afetin neden olduğu ya da olacağı zararları engellemek ya da asgari düzeye indirmek adına hazırlık, zarar azaltma ve risk analizi, müdahale ve ilk yardım ile yeniden inşa evrelerini de kapsayacak şekilde afet olayının yönetilmesi olarak ifade etmektedir. Afetle birlikte ortaya çıkabilecek mal ve can kayıplarının engellenmesi ya da en asgari düzeye indirilmesi noktasında tüm afet yönetim aşamalarının bütünleşik olarak yürütülmesi gerekir. Bu durum, bütünleşik afet yönetimi olarak isimlendirilmektedir.

Afet yönetimi noktasında “*planlama*” temel öncelik olarak kabul edilmektedir. Toplumun bütün kesimlerinin sürece dahil edilmesi ve planlamanın da bu minvalde yapılması, yapılan planlamalara göre de toplumun desteklenmesi, organize edilmesi, gerekli yasal çerçevenin oluşturularak kurumsal yapıların oluşturulması veya revize edilmesi etkin bir afet yönetim sisteminin temel unsurlarıdır. Neticede afetler insan yaşamına ve sosyal/fiziksel/kültürel çevreye zarar veren, yaşamın normal akışını sekteye uğratan olaylar olarak insanlığı tehdit eden bir içeriğe sahip olmaları nedeniyle bu durumla mücadele edebilmek başarılı bir afet yönetim modeliyle mümkündür. Aksi takdirde afetin verdiği zarar, etkin bir müdahale yöntemi olmadığında daha büyük hasar ve yıkıma neden olabilmektedir. Dolayısıyla, afet yönetiminin esas amacı afetin neden olduğu ya da olacağı can ve mal kaybı gibi riskleri en asgari seviyeye indirerek kayıpları minimize etmeye çalışmaktır (Geray 1977). Aynı zamanda kültürel ve doğal çevreyi koruyarak hayatın en kısa sürede eski rutin haline dönmesini sağlamak da afet yönetiminin amaçları arasındadır. Bu nedenle, afet yönetimi sadece afet esnasına ve sonrasına odaklanan bir yönetim modeli olmayıp afet öncesini de dikkate alan bir yönetim modeli olmalıdır (Kadioğlu 2008). Ergünay (1996), afet yönetimi safhalarının; önleme ve zarar azaltma, afetlere karşı hazırlık, arama-kurtarma ve ilk yardım, iyileştirme ve yeniden inşa aşamalarından oluştuğunu ifade etmiştir. Kadioğlu (2011) ise, afet yönetim başlıklarını “*afet öncesi*”, “*afet sırası*” ve “*afet sonrası*” şeklinde sınıflandırmaktadır.

Risk analizlerinin yapılması, olası senaryoların hazırlanması, afetle mücadele için gerekli hukuksal altyapının oluşturulması, koordinasyon ve organizasyon şemalarının oluşturulması, erken uyarı sistemlerinin kurulması ya da revize edilmesi, gerekli eğitimlerin, tatbikatların yapılması ve de en önemlisi afet farkındalığının oluşturulması afet öncesi süreçle ilgilidir. Afet öncesindeki bütün bu süreçler, afete hazırlık ve zarar azaltma başlığı altında toplanmaktadır (Kadioğlu 2011, Kılınç 2020).

Afet esnası olarak ifade edilen süreç ise, arama-kurtarma ve ilk yardım faaliyetlerinden oluşmaktadır. Afet esnası, afet yönetiminin en kritik olduğu ve oldukça hızlı hareket etmeyi gerektiren bir aşamadır. Deprem örneğinde olduğu gibi, canlı yaşamının kurtarılması söz konusudur ve zaman oldukça kısıtlıdır. Dolayısıyla profesyonel ve eğitilmiş ekiplerinin sürece dahil edilmesi gerekmektedir (Ertürkmen 2006). Afet esnası olarak ifade edilen süreçte; arama ve kurtarma faaliyetlerinin yanı sıra ulaşım ve haberleşme, ihtiyaç analizlerinin yapılması, ilk yardım ve tedaviler, tahliye ve geçici barınmanın sağlanması, yeme, içme, giyim, yakacak temini, güvenliğin sağlanması, koruyucu sağlık hizmetleri, hasar tespiti ve tehlike doğurabilecek yıkıntıların temizlenmesi gibi faaliyetler yer almaktadır (Kadioğlu 2008).

Afet sonrası aşama ise, iyileştirme ve yeniden inşa etme aşamalarından oluşmaktadır. Burada esas olan, bozulan rutin yaşantının bir an önce eski haline dönüşünü sağlamaktır. Rutin yaşantıya olabildiğince hızlı dönüş yapacak önlemleri alma afet sonrası iyileştirme ve yeniden inşa etme aşamalarından oluşmaktadır. Çağlar (2020), afet sonrası iyileştirme faaliyetlerinin toplumsal yaşantının yeniden organize edilmesini sağlayacak adımlardan oluştuğunu belirtmektedir. Bunlar arasında, barınma, çöken altyapının yeniden tesisi, afet bölgesindeki enkazların kaldırılması, afetten etkilenenlere psikososyal yardımların verilmesi, aksayan kamu

hizmetlerinin eski rutin haline döndürülmesi, kalıcı konutların inşası gibi aşamalar bulunmaktadır (Weichselgartner 2001). İyileştirme aşaması olarak da ifade edilen süreç, müdahale aşamasından hemen sonra başlayıp yıllarca süren bir dönem olarak kabul edilmektedir.

Toparlamak gerekirse; afet yönetimi, afetlerin hem önlenmesi hem de zararlarının asgari seviyeye indirilmesi noktasında afet öncesi, afet esnası ve afet sonrasında yapılması gerekenlerin planlandığı, organize edildiği ve uygulandığı bir yönetim sistemidir. Bu sistem; idari, hukuki ve teknik çalışmaları planlayan ve bu planları uygulamaya geçiren, eldeki tecrübelerden yararlanarak mevcut sistemi sürekli geliştiren ve uzmanlık gerektiren bir yönetim biçimidir (Özey 2006). Dolayısıyla afet yönetimi dinamik bir yönetim modelidir. Bu nedenle de birçok farklı alanda birçok kişi, kurum ve kuruluşla organize çalışmayı gerektiren bir içeriğe sahiptir. Bu süreçte altı çizilmesi gereken önemli bir husus ise, afet yönetiminin afet olgusuna göre şekil alması gerekliliğidir. Çünkü yerel bir afet esnasındaki yönetim modeliyle Kahramanmaraş depremleri gibi 11 ile yayılan ve yıkıcılığı çok yüksek olan bir afette ortaya konulabilecek yönetim modeli aynı olamayacaktır.

Quarantelli (1997), genel hatlarıyla iyi ve etkili bir afet yönetiminin birtakım kriterlere sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Bunlar arasında afetlerin çeşitlerinin ve afete müdahale hususunda ihtiyaç ve taleplerin ayrımının net bir şekilde yapılabilmesi etkili bir afet yönetiminin ilk şartı olarak sıralanmıştır. Diğer kriterleri ise; afetin çeşidine göre o afete has fonksiyonları yerine getirmek, personel ve kaynakları en etkili şekilde harekete geçirmek, afetin türü ve boyutuna göre en uygun olacak şekilde iş bölümü ve görev dağılımı yapmak, enformasyon sürecini ve dataları uygun bir şekilde işleyerek karar mekanizmasının bu bilgileri işlemelerine ve kullanmalarına izin vermek, afete müdahale eden kişi, kurum, kuruluş vb. çalışmalarını iyi bir şekilde koordine etmek, toplumun sağlıklı bilgi edinebilmesini sağlamak ve iyi bir acil operasyon merkezine sahip olmak şeklinde sıralanmıştır.

Afet sonrası süreçte bir diğer önemli unsur da afet lojistiği ya da insani lojistik olarak ifade edilen süreçtir. Sheu (2007), afetlerin yerelin mevcut imkânlarını aşan aşırı taleplere neden olduğunu ifade etmiştir. Afetle birlikte rutin yaşantı aksadığı için afetzedeler yaşamsal ihtiyaçlarını yerel imkânlarla karşılayamamakta ve yeni kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Bahse konu yaşamsal kaynakların afetzedelerin ihtiyacını karşılamak noktasında, yönetimin ve organizasyonun planlanması, koordinasyonun ve akışın sağlanması gerekmektedir. Aynı zamanda tüm bu iş akışının kontrolünün yapılmasına dair olan süreç, insani lojistik olarak ifade edilmektedir (Sebatlı ve Çavdur 2019).

Shaluf (2007) afet lojistiğini, afetten etkilenmiş insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla eşya ve malların aynı zamanda ilgili bilginin ilk üretim yerinden son tüketim yerine kadar etkin/verimli ve en uygun maliyette akışının sağlanması, planlanması, depolanması, uygulanması ve bunun geri bildirimini ve de kontrolünün sağlanması olarak ifade etmektedir. Buradan hareketle; başlangıçta ihtiyaç duyulan ilk yardım malzemelerinin, yiyecek ve içeceklerin, giyeceklerin, barınma için gerekli malzemelerin ayrıca arama-kurtarma noktasında müdahale için gerekli ekipmanların ve kurtarma ekiplerinin afet bölgesine ulaştırılması, felaketten etkilenen insanların tahliye edilmesi, yaralıların sağlık kurumlarına uygun bir şekilde ulaştırılmaları afet lojistiği olarak tanımlanmaktadır (Barbarosoğlu ve diğ. 2002). Afet lojistiği hususunda bir konunun altı önemle çizilmek durumundadır. Genelde afet sonrasında ilk 72 saatin oldukça kritik bir zaman dilimi olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Nitekim, yaşanan depremler sonrasında birçok kişinin üzerinde durduğu konuların başında da bu durum gelmektedir. Xu ve diğ. (2010), bu durumun afet sonrasında ortaya çıkan düzensiz taleplerden ve talepte yaşanan dalgalanmalardan kaynaklandığını belirtmektedir.

Türkiye'deki afetlerle ilişkin hukuksal çalışmalara bakıldığında, 1939 Erzincan depreminin önemli bir dönüm noktası olduğu görülmekle birlikte ilk önemli sayılacak yasanın 1958 tarih ve 7126 sayılı "*Sivil Müdafaa Kanunu*" olduğu anlaşılmaktadır. Bu yasaya binaen İçişleri

Bakanlığı'na bağlı olarak "*Sivil Savunma Genel Müdürlüğü*" kurulmuştur. Yine söz konusu yasaya bağlı olarak, İçişleri Bakanlığı ülke çapında sivil savunmanın örgütlenmesi, planlanması, uygulama ve denetimlerin yapılmasından sorumlu tutulmuştur. Ancak bu yasa yeni bir başlangıcın sadece ilk adımı olarak görülmektedir. Nitekim Kadioğlu (2008), yakın tarihlere kadar Türkiye'nin afet olgusuna yaklaşım tarzının daha çok müdahale etme aşamasına dönük olduğunu belirtmiştir. Daha öncesinde de belirtildiği üzere, başarılı bir afet yönetimi sadece arama-kurtarma ve ilk yardım olgusuyla sınırlı değildir. Başarılı bir afet yönetiminin önceliği, riskleri olabildiğince azaltmak ve olası afetlere hazır olmaktan geçmektedir. 1999 depremi olarak da ifade edilen Gölcük ve Düzce depremleriyle birlikte afet hususunda bir paradigma değişiminin gerektiği ve bu kapsamda da afetle mücadelede yeni bir anlayışa, kurum ve eylem planlarına ihtiyaç olduğu anlaşılmıştır (Ertürkmen 2006). Bu hususta yetki karmaşasına son vermek ve afetlere hızlı ve etkin bir şekilde müdahale etmek adına yasal düzenlemelerle birlikte yeni kurumsal yapılar oluşturulmuştur. 6306 sayılı "*Kentsel Dönüşüm Yasası*" ve 2019 yılında kabul edilen afet yönetimine ilişkin 2023 hedeflerinin belirlendiği "*On Birinci Kalkınma Planı*" aslında bu yeni bakış açısının bir ürünüdür. Bu doğrultuda, 2009 yılında kurulmuş olan "*Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD)*" ise, Türkiye'nin afetle mücadele etme noktasında dönüm noktasını oluşturmuştur. 2009 yılında yayımlanan 5902 sayılı kanunla afetlerle mücadele etme noktasında Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı kurulmuş, afetle mücadele etmekle görevlendirilen kurumlar oluşturulan bu yeni yapıya dahil edilmiştir. Ayrıca, İçişleri Bakanlığı'na bağlı olan "*Sivil Savunma Genel Müdürlüğü*", Başbakanlık'a bağlı "*Türkiye Acil Durum Yönetim Genel Müdürlüğü*" ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na bağlı faaliyet gösteren "*Afet İşleri Genel Müdürlüğü*" ise lağvedilmiştir (Aktel 2015). Afetle mücadele etme hususunda hem yetki ve görev karmaşasına son vermek hem de hızlı ve etkin kararlar alabilmek adına tek merkezden idare edebilme amacı taşıyan yeni bir afet yönetim anlayışı benimsenmiştir. Stratejik bir bakış açısı değişikliği olarak okunacak bu değişiklik ile, geçmişteki örneklerden anlaşılacağı üzere afet yönetimi hususunda yaşanan koordinasyon ve yönetim problemlerinin giderilmesi amaçlanmış, yönetimin tek merkezli ve koordine bir şekilde olaylara hızla müdahale edebilmesinin önü açılmıştır. Parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle, afetlerle ilgili olarak yeni düzenlemeler yapılmıştır. 15 Temmuz 2018 tarih 30479 sayılı resmî gazetede yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile AFAD, İçişleri Bakanlığı'na bağlanmış, afet ve acil durumlar noktasında en yetkili kurum olarak kabul edilmiştir. Bir çatı kurum olarak AFAD, afetin boyutlarına göre diğer kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde afetlerle mücadelede koordinatör yapı olarak bu yeni yönetim modelinin merkezine yerleşmiştir (AFAD 2014). AFAD (2023b), afet yönetimine dair çalışmaların planlanması, koordine edilmesi, yönlendirilmesi, desteklenmesi ve söz konusu çalışmaların etkili bir biçimde hayata aksettirilmesi noktasında koordinasyon ve iş birliğini sağlayan; çok kapsamlı, çok aktörlü, dinamik ve esnek yapıya sahip bir oluşum olarak kendisini tanımlamaktadır. AFAD, taşrada doğrudan valilere bağlı olan "İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri" ile toplam 11 ilde bulunan afet ve acil durum arama-kurtarma birlik müdürlükleri vasıtasıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Kurum, esas amacının afetlere dirençli bir toplum oluşturmak olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda risk odaklı, etkin, etkili ve güvenilir hizmetleri sunmayı vizyon ve misyonu olarak benimsemiştir.

2019-2023 Stratejik Planında, AFAD, 6 amaç, 30 hedef ve 117 gösterge belirlemiştir (AFAD 2019). Stratejik planda yer alan amaçlar, afet ve acil durum yönetiminde koordinasyonun etkinliğini artırmak, risk odaklı bütünlükli afet yönetim anlayışının benimsenmesini ve tüm sektörlerde yerleşmesini sağlamak, afet esnası ve sonrası süreçleri en etkili şekilde yönetmek, toplumsal farkındalığı artırarak afet ve acil durumlara sürekli hazırlıklı olmak, uluslararası alanda öncü kuruluşlardan biri olmak, sürekli öğrenen ve gelişen bir kurum olmak şeklinde sıralanmıştır.

AFAD'ın kurulmasıyla beraber afetlere daha etkili bir şekilde mücadele etme noktasında "*Bütünlükli Afet Yönetim Sistemi*"ne geçilmiştir (AFAD 2014). Söz konusu bu yeni yönetim modelinde, geçmişteki "*kriz yönetim*" anlayışı terk edilmiş ve bunun yerine "*risk yönetim*" anlayışı benimsenmiştir. Kriz yönetiminin sadece afet anına odaklandığı bu nedenle de afet

öncesi ve afet sonrası durumu ıskaladığı bilinmektedir. Bütünleşik afet yönetimi anlayışının temelini oluşturan risk yönetimi anlayışı ise hem afet öncesini hem de afet esnası ve sonrasını bütünsel bir şekilde ele alan bir içeriğe sahiptir. Bütünleşik afet yönetimiyle birlikte afet öncesi hazırlık, planlama ve risk azaltma çalışmaları, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri, erken uyarı ve kesintisiz haberleşme projeleri ile afetlerin neden olduğu ya da olabileceği hasarı en asgari düzeye indirmeyi amaç edinmiş bir afet yönetim sistemi hayata aksettirilmeye çalışılmıştır. Oluşturulan bu yeni yönetim modelinin bir yansıması olarak da TAMP devreye girmiştir.

23 Ekim 2011 tarihinde yaşanan Van depremi, Türkiye açısından afetle mücadelede yeni bir başlangıç noktası olmuştur. Bu depremle birlikte, Türkiye'nin afet hususundaki acil eylem planlarına olan ihtiyacı göz önüne serilmiş ve bu doğrultuda da 3 Ocak 2014 tarihinde 28871 sayılı düzenlemenin Resmî Gazetede yayımlanmasıyla birlikte "*Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)*" yürürlüğe girmiştir. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), ülkemizde yaşanan afetler neticesinde ortaya çıkan birikimin bir yansıması olarak afetlerle daha hızlı ve etkili müdahale edebilmek amacıyla Türkiye'nin afete yönelik bakış açısının değişiminin bir ürünü olarak okunmaktadır.

TAMP'ın amacı; "*afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak çalışma grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemek*" şeklinde ifade edilirken, kapsam olarak da "*ülkemizde yaşanabilecek her tür ve ölçekte, afet ve acil durumlara müdahalede görev alacak bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel sektör, STK'lar ve gerçek kişileri kapsar*" şeklinde belirlenmiştir (AFAD 2014). TAMP hedefleri; hayat kurtarmak, kesintiye uğrayan hayatı ve faaliyetleri en kısa sürede normale döndürmek, müdahale çalışmalarını hızlı ve planlı bir şekilde gerçekleştirmek, afet bölgesinin ve çevresinin güvenliğini sağlamak, halk sağlığını korumak ve sürdürmek, mülkiyet, çevre ve kültürel mirası korumak, ekonomik ve sosyal kayıpları azaltmak, ikincil afetleri önlemek ya da etkilerini azaltmak, halkı bilgilendirmek ve süreçle ilgili iletişimi canlı tutmak, kaynakların etkin kullanımını sağlamak şeklinde sıralanmıştır.

TAMP, müdahale noktasında ulusal ve yerel düzeyde dört eksen üzerine organize edilmiştir. Bunlar; bilgi ve planlama, operasyon, bakım ve lojistik, idari ve finans işleridir. Bu alanlardaki çalışmalar; ulusal seviyede 28, yerel seviyede ise 26 farklı çalışma grubundan oluşmaktadır. Söz konusu bu çalışma gruplarının sorumluluğu, farklı kurum ve bakanlıklara verilmiştir.

Afet kayıplarını azaltmak amacıyla AFAD tarafından yürütülen çalışmalar arasında kısa adı AYDES olan "*Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemi*"ne de ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemi; afet öncesi, afet anı ve sonrasında elde edilen bilgilerin hızlı ve doğru bir şekilde depolanmasına ve sonrasında yeni bilgilere dönüştürülmesine imkân tanıyan bir programdır. AFAD tarafından geliştirilen Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemi (AYDES), afet yönetiminin her aşamasında doğru ve hızlı kararlar alınması noktasında toplanan verilerin bir araya getirilerek işlenmesini ve analiz edilerek karar vericilerin kullanımına sunulmasını sağlamaktadır (Çoşkun 2021).

TAMP kapsamında görev alan çalışma grupları, AYDES üzerinden müdahale aşamasının birçok işlemini doğrudan doğruya gerçekleştirebilme potansiyeline sahiptir. Kısaca AYDES, bir bakıma TAMP'ın bilişim altyapısını oluşturmaktadır. Çoşkun (2021), AYDES'in "*afet yönetimi ve karar destek sistemi kapsamında, afet öncesi ve sonrası tüm aşamalarda, doğru ve geçerli, afet/acil durum verisine, çeşitli raporlamalar, istatistikler, iş takipleri, sorgulama ve analizlere vb. ulaşılmalarını sağlayan bir yazılımlar bütünü*" olduğunu belirtmektedir. Bir afetle karşılaşıldığında AYDES üzerinden ilgili ekiplere SMS ve e-posta gönderilebilmekte, TAMP kapsamında daha önceden belirlenmiş roller ekseninde ekipler hızlı bir şekilde görev yerlerine intikal edebilmektedir. Tuncer (2022), AYDES'in temel özellikleri hakkında şu tespitlerde bulunmuştur: "*Türkiye Afet Yönetim Planı*" (TAMP) modelinin etkin bir şekilde yürütülebilmesi, AFAD ve afet yönetiminin ortak aktörleri tarafından ilgili ekipler ve kuruluşlarla koordine bir

çalışmanın oluşturulması ve bilgi teknolojilerinden yararlanılarak daha hızlı ve etkin bir sonuç almak üzere tasarlanmıştır. Bu sistem bütünleşik afet yönetim sisteminin her aşamasında işlev görmekle birlikte meydana gelebilecek acil durumlar için de kullanılmaktadır. Uygulama, afet ve acil müdahale ekiplerinin çalışmalarında etkin, verimli ve hızlı sonuç alabilmeleri için oluşturulmuş karar destek uygulamasıdır. AYDES acil durum ve afetler için geliştirilmiş web ve mobil tabanlı bir uygulamadır. Türkiye Afet Müdahale Planı yönetmeliğine uygun olarak hazırlanan programda Mekânsal Bilgi Sistemi, Olay Komuta Sistemi ve İyileştirme Sistemi gibi afet öncesi, esnası ve sonrası için tasarlanmış sistem bileşenlerinden oluşmaktadır.” AYDES sistemi birçok farklı uygulamayı barındırmakla birlikte, farklı birçok kurum ve kişiyi acil durumlar bağlamında bir araya getirmekte ve koordine etmektedir. Gelişen teknolojinin bir çıktısı olarak AYDES uygulaması, afet ve acil durumlarda etkili bir afet yönetiminin işleyebilmesi adına birçok farklı bilginin derlendiği bir bilgi sistemi olarak iş görmektedir.

Netice itibariyle Türkiye ölçeğinde afet olgusuna dönük olarak, 1999 depremi ile başlayan paradigma değişiminin sınanması noktasında Kahramanmaraş depremleri bir laboratuvar ortamı olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim, Türkiye'nin afet yönetimi hususunda benimsediği yeni paradigmanın karşılık bulup bulmadığı Kahramanmaraş depremleriyle birlikte birçok farklı çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Saha gözlemleri ve katılımcılarla yapılan görüşmelerde organizasyon/organizasyonsuzluk ve koordinasyon/koordinasyonsuzluk gibi kavramlar sıkça işlenilmiştir. Bu bağlamda afet yönetiminin dinamik bir süreç olduğu göz önüne alındığında; risk analizlerinin, planlamaların ve uygulama metotlarının sürekli geliştirilmesi gerektiği ve yeni bakış açılarının sürece dahil edilerek afetlerin neden olacağı olası can ve mal kayıplarının en asgari düzeye indirilmesi gerekmektedir. Yaşanan her afet, beraberinde bir öğrenme süreci fırsatı sunmaktadır. Dolayısıyla; afet, afet yönetimi/bütünleşik afet yönetimi, afet yönetim sistemi, afet lojistiği/insani yardım lojistiği gibi kavramların önemi bir kez daha bu depremlerle ortaya çıkmıştır. Sahadan elde edilecek verilerin yorumlanarak yeni çıktılara dönüştürülmesi sonraki afetler için neler yapılabileceğine dair zengin bir altyapı oluşturacaktır.

Bu çalışma, yukarıda aktarılan teorik altyapı çerçevesinde kurgulanmıştır. Çalışma kapsamında, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin ardından bölgeye gönderilen yardımların koordinasyon süreçlerinin nasıl gerçekleştiğinin incelenmesi ve afet yönetimi bağlamında sahadaki başarılı/başarısız uygulamaların tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Çalışma, depremi ele aldığı bağlam ve odaklandığı sorunsal açısından, gelecekte gerçekleşmesi muhtemel afetlerdeki yönetim süreçlerinin geliştirilmesi noktasında önem arz etmektedir.

2. YÖNTEM

Çalışmanın yöntemi, nitel araştırma deseni üzerinden tasarlanmıştır. Nitel çalışmalar; ele aldığı problematiğe sorgulayıcı, yorumlayıcı ve anlamacı bir yönelimle yaklaşmaktadır. Çeşitli bilimsel paradigmlar temelinde; sorunun çözümüne ilişkin gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri vasıtasıyla öznel-yorumlayıcı bir araştırma sürecinden oluşmaktadır (Baltacı 2019).

Nitel araştırmaların en önemli özelliği durumları doğal ortamlarında inceleme olanağı sunmasıdır. Dolayısıyla bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan durum çalışması (case study) araştırması olarak kurgulanmıştır. Durum çalışması, gündelik yaşam içerisinde meydana gelen bir durumun veya bu durum içerisinde gelişen bir bağlamın araştırılması için kullanılmaktadır (Creswell 2020). Afet gibi olağanüstü bir durumun içerisinde gerçekleşen yardım ve koordinasyon süreçlerinin durum çalışması kapsamında değerlendirilmesi, araştırmanın daha sağlıklı çıktılar üretmesine katkı sağlayacaktır. Aktarılan metodolojik izlenim yoluyla sahada görev yapan personellerle ve afet mağduru olan depremlilerle araştırma ekibi tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu üzerinden görüşmeler yapılmış ve elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, elde edilen verileri değerlendirebilmek ve açıklayabilmek için belirli kavramlar/temalar çerçevesinde

yorumlayabilmeyi gerektirmektedir. Veriler; kodlar, kategoriler ve temalar doğrultusunda analize tabi tutulur ve yorumlanır (Corbin ve Strauss 2014).

Bu çalışmada derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmiştir. Derinlemesine görüşme tekniğinin tercih edilme nedeni ise, bu tekniğin araştırmacılara daha fazla esneklik tanımasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca gözden kaçan durumların keşfedilmesi, ortam ve anlık deneyimler aracılığıyla gerçek bilgilere ulaşabilmeyi mümkün kılmaktadır. Bu süreçte oldukça dikkatli ve anlayışlı olmak gerekmektedir. Dolayısıyla araştırmacılar disiplinli, titiz ve duyarlı olmak zorundadır. Çalışmanın maksadına ulaşabilmesinin yolu araştırmacı ve katılımcıların karşılıklı olarak birbirlerini anlayabilmelerinden geçmektedir. Derinlemesine görüşmelerde araştırmacı, katılımcının konuyu derinlemesine aktarabilmesine çalışmaktadır. Araştırma konusunun ayrıntılı bir şekilde ortaya çıkarılmasında ise sonda sorular önemli roller oynamaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile araştırmacı, daha ayrıntılı sorulara geçerek katılımcının araştırma problemi hakkındaki gerçek görüşlerini keşfetmeye çalışır. Bu süreçte katılımcının cevapları sınırlanmadan daha ayrıntılı bilgilere ulaşılabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile katılımcının araştırma problemine dönük tutumu, deneyimleri, olayları kavrayış ve de yorumlayış tarzı hususunda daha derin fikirlere ulaşılabilir (Silverman 2018).

Veri analizinde ise toplanan veriler kategorilere ayrılmıştır. Bu analitik kategorilere, kodlama yapılarak ulaşılmıştır. Kodlamalar, veriler içerisinde sıklıkla tekrar edilen ifadeler ve çağrışımlarla elde edilir (Kümbetoğlu 2005). Çalışmanın odaklandığı sorunsala yönelik olarak tematik çerçeveler oluşturulmuş ve bu doğrultuda bulgular yorumlanmıştır. Yorumlanan bulgular üzerinden önleyici faaliyetler ve olası diğer afetlerde benzer sorunlar yaşanmaması için çözüm önerileri üretilmiştir.

Araştırma verilerinden oluşturulan tematik çerçeveler üzerinden içerik analizi gerçekleştirilmiştir. İçerik analizinin yanı sıra, çalışma verileri SWOT analizine de tabi tutulmuştur. SWOT analizi, esas olarak örgütsel yapılarda yönetim ve rekabet stratejilerinin belirlenmesini sağlayan organizasyonel bir model olarak tasarlanmıştır. İçsel ve dışsal faktörler zemininde iki boyutlu bir model olan SWOT analizinin içsel faktörlerini “**(S)trengths/Güçlü yönler**” ve “**(W)eaknesses/Zayıf yönler**” oluştururken; dışsal faktörlerini ise “**(O)pportunities/Fırsatlar**” ve “**(T)hreats/Tehditler**” oluşturmaktadır (Gürel ve Tat 2017). Belirtildiği üzere, organizasyonel çalışmalarda daha sık kullanılan bu analiz, bu çalışmada bulgular ışığında elde edilen tabloyu daha net bir biçimde ifade edebilmek üzere ikinci bir analiz metodu olarak uygulanmıştır.

Araştırmada depremlerin yıkıcılığının en yüksek oranda yaşandığı Hatay, Adıyaman ve Kahramanmaraş çalışma sahası olarak kabul edilmiştir. Bu iller, depremden etkilenen diğer illere göre depremlerin daha yoğun olarak hissedildiği ve yardım organizasyonuna daha fazla ihtiyaç duyulduğu yerler olduğu için tercih edilmiştir.

Nitel çalışmalarda örneklem büyüklüğü, verilerin tekrara düştüğü noktada sabitlenmektedir (Onwuegbuzie ve Collins 2007). Bu çalışmada; deprem bölgesinde çalışan resmi personeller, deprem anından itibaren sahada yer alan sivil toplum örgütlerinin sorumluları ve çalışanları ile depremden etkilenmiş olan depremedeler olmak üzere üç farklı örneklem grubu üzerinden hareket edilmiştir. Görüşmeler, depremden yaklaşık dört ay sonra gerçekleştirilmiştir.

3. VERİ

Çalışma kapsamında, depremlerin yıkıcılığının en yüksek oranda yaşandığı Hatay, Adıyaman ve Kahramanmaraş illerinde depreme maruz kalan depremedeler ve deprem sonrası süreçte depremlerin yıkıcı etkileri ile mücadele eden resmi kurum görevlileri ile sivil toplum kuruluşu çalışanlarıyla görüşülmüştür. Araştırma, yaşları “18” ile “65” arasında değişiklik gösteren “41”

katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması “40” olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların 35’i erkek, 6’sı ise kadındır. Katılımcıların 15’i ile Adıyaman’da, 12’si ile Hatay’da, 14’ü ile de Kahramanmaraş’ta görüşülmüştür. Görüşmeler, yarı-yapılandırılmış görüşme formu üzerinden yürütülmüştür. Katılımcıların görev ve pozisyonları Tablo 1’de verilmiştir.

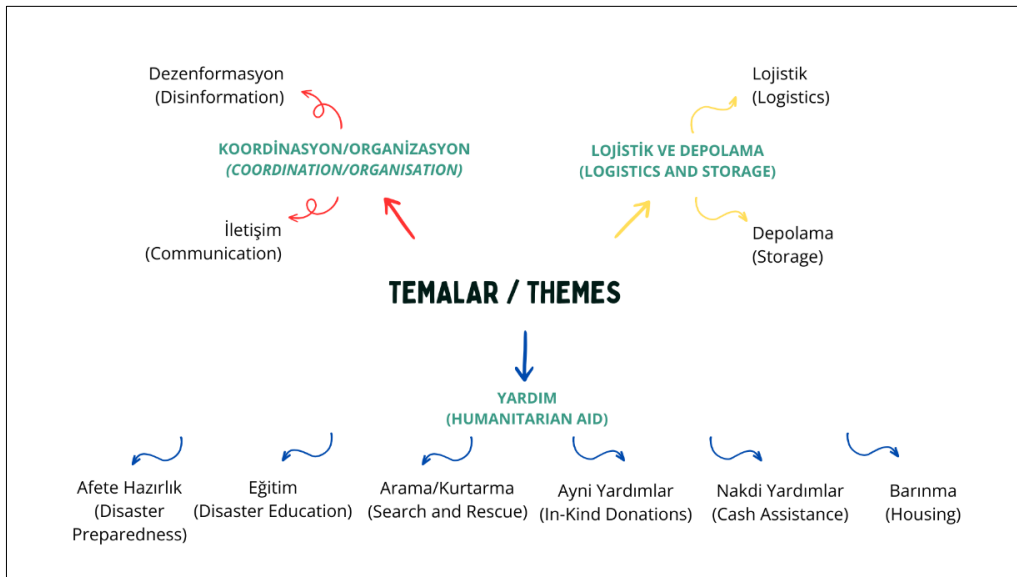
Tablo 1. Katılımcı Profilleri
Table 1. Participant Profiles

Görev/Pozisyon	N	%
Kamu Yetkilisi/Yöneticisi	11	26,8
Kamu Personeli	2	4,8
STK Yetkilisi/Yöneticisi	6	14,6
STK Personeli	4	9,7
STK Gönüllüsü	2	4,8
AFAD Gönüllüsü	2	4,8
Belediye Görevlisi	1	2,4
Depremzede	13	31,7
Toplam	41	100

Görüşmeler ortalama “40” dakika sürmüştür. 1’den başlayarak her katılımcı için “K1, K2, K3...” şeklinde kodlama yapılmış ve parantez içerisinde ise görevi, cinsiyeti, bulunduğu il ve yaşı verilmiştir. Örnek olarak, “K1 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 30)” şeklinde tanımlanmıştır. Böylelikle olası karışıklıkların önüne geçilmiştir.

4.BULGULAR

Veri analizinde elde edilen bulgular ve kodlamalar kapsamında üç ana tema belirlenmiştir. Bu temalar; “Yardım”, “Koordinasyon/Organizasyon” ve “Lojistik ve Depolama” başlıklarından oluşmuştur (Şekil 1). Aslında, her kategori birbiriyle doğrudan ilişkilidir. Çünkü yardım süreci hem koordinasyon hem de lojistikle iç içedir. Ancak, araştırma kapsamındaki sorunların net olarak tespit edilebilmesi ve sağlıklı bir analiz yapılabilmesi için tekrarlı hareketle ortaya çıkan başlıkların ayrı ayrı sınıflandırılması daha gerçekçi çıktılar üretilmesine katkı sağlayacaktır.

Şekil 1. Temalar ve Alt Temalar
Figure 1: Themes and Sub-themes

4.1) Yardım

Yardım teması altında; “Afete Hazırlık”, “Eğitim”, “Arama ve Kurtarma”, “Aynı Yardımlar”, “Nakdi Yardımlar” ve “Barınma” alt temaları oluşturulmuştur. Aşağıdaki başlıklarda söz konusu temalara değinilecektir.

4.1.1) Afete hazırlık

Afet öncesi olarak ifade edilen sürecin odak noktasını, afete karşı önceden yapılan hazırlıklar oluşturmaktadır. Bu bağlamda, böylesi büyük çaplı bir afete hazır olup olunmadığının tespiti ve afetle birlikte ortaya çıkan eksikliklerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların yaşadıkları deneyimleri ortaya çıkarabilmek amacıyla katılımcılara “**Böylesi büyük çaplı bir depreme tam olarak hazır mıydık?**” sorusu yöneltilmiştir.

- “Açıkçası genel olarak hazırlıklı değildik. Ama yardımlar çok çabuk ulaştı. Devlet, halk, STK’lar hep buradaydı. Ben onu gördüm yani...” **K8 (Belediye görevlisi, Erkek, Adıyaman, 38)**
- “Aslında bence geç kalındı bunun için, çok geç kalındı. Ama deprem sonrasında hızlıca hazırlanıldı. Şu anda yeterli sayıda personelleri mevcut. Organize olmak biraz geç olmuş olabilir ama sonrasında toparlanma sağlandı.” **K15 (Kamu personeli, Kadın, Hatay, 23)**
- “Hayır, kesinlikle...” **K36 (Kamu personeli, Erkek, Adıyaman, 50)**
- “Hayır, düşünmüyorum. Bu afeti de unuturuz gibi. Ben öyle düşünüyorum. Depremle alakalı bence katı kurallarımız olmalı, esnetilmemeli.” **K33 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 50)**
- “Şöyle diyim: bu büyük bir afet. Daha önceki afetlerde de görev yaptık. Karadeniz selleri, Elazığ depremi vs. Ama o afetlerden afetin yaşandığı şehir ya da bir iki komşu şehir etkileniyordu. Burada etkilenen il sayısı 11. Hem arama kurtarmanın hem de diğer hizmetlerin gelmesi zor. Yani devletimiz yapılabilecek her şeyi yaptı. Buralara gelebilecek destek Erzurum’dan Ağrı’dan Kars’tan veya Bayburt’tan gelebilir ancak. Onların da havadan helikopterle uçakla geleceği yok mecbur karayoluyla yani. Bence devletimiz böyle bir afetten başarılı çıktı. TAMP da iyi bir örnek oldu. İlla ki eksiklikler oldu. Bu eksiklikler göz önünde bulundurulup plan güncellenirse olası diğer afetlerin üstesinden daha da kolay gelebiliriz.” **K2 (STK yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 45)**
- “Yani hazırlanma aşamasındaydı, hazırlanıyordu. Yani şimdi farkındalığı tam manasıyla kazanabildik mi? Yani Türkiye’deki insanlar olarak kazanamadık ama STK’lar açısından baktığımızda bunun çoğu artık yavaş yavaş kendini bu yola adadı ve farkındalık anlamında bayağı bir ilerledi. Şimdi normalde en az en alt seviye hafif arama kurtarmadır. Ama bazı STK’lara baktığımızda bunun orta seviyesini aldılar ve ilerlediler. Zaten onun bir üstü de ağır seviye. Orada da AFAD var, devlet yani. Elhamdülillah bu konuda bayağı bir bilinçlenme oldu.” **K9 (STK personeli, Erkek, Hatay, 35)**
- “Kesinlikle değildik” **K24 (STK gönüllüsü, Erkek, Kahramanmaraş, 40)**
- “Hayır, değildik. Ama buradaki tüm kurumlar ellerinden geldikçe yetismeye çalıştılar.” **K23 (STK gönüllüsü, Erkek, Kahramanmaraş, 25)**
- “Aslında böyle bir deprem dünyada beklenmediği için çok da hazırlıklı olduğumuzu söyleyemeyiz. İlk günlerde de personel vardı ama ekipman eksikliği vardı. Ağır tablaları kaldıramadık. Bu açılardan yetersizdik” **K24 (STK gönüllüsü, Erkek, Kahramanmaraş, 40)**

Depremzedelere yöneltilen “Böylesi büyük çaplı bir depreme ülke olarak hazırlıklı mıydık?” sorusuna karşılık neredeyse bütün depremzedeler “Hayır, hazırlıklı değildik” yanıtını vermişlerdir. Yetkililerle yapılan görüşmelerde hazırlık hususunda kendilerine yöneltilen soruya genel olarak çeşitli hazırlıklar yapıldığını ancak alanın ve depremlerin şiddetinin çok büyük olduğunu ayrıca ulaşım noktasında yaşanan problemlerin de süreçte aksamalara neden olduğunu ifade etmişlerdir. STK yetkilileri arasında depremlerin yıkıcılığını ve alanın büyüklüğünü vurgulayanlar, hazırlık noktasında da gereken önlemlerin alınmadığını ifade etmişlerdir. Bu durumda afet öncesi noktasında devlet olarak kimi hazırlıkların ve planlamaların yapıldığını ancak böylesi geniş bir alana yayılan ve milyonlarca insanı doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkileyen bir afet için tam anlamıyla hazırlıklı olunmadığı katılımcıların verdikleri cevaplardan anlaşılmaktadır.

4.1.2) Eğitim

Afet esnası ve sonrasında nasıl hareket edileceği ve neler yapılabileceği hususunda eğitim konusuna da değinmek gerekmektedir. Nitekim, katılımcılar tarafından da eğitim konusu oldukça fazla zikredilmiştir. Bu kapsamda, afete hazırlık bağlamında ve verilen hizmet noktasında sahadaki çalışanların afet sürecine dönük eğitim durumları da çalışma kapsamında sorgulanmıştır.

- “...Acil yardım ve afet yönetimi bölümü mezunuyum. Bunun dışında Ankara’da başka eğitimler de aldım.....Kızılay’dan eğitim aldım. Personel, lojistik, barınma, hijyen eğitimi, yiyecek dağıtım gibi eğitimler verildi. Eğitim, benim için eğitici oldu. Eğitimde aldığım bilgiler buradaki çalışma verimliliğimi artırdı. Çünkü, afet yönetimi bölümü mezunuyum ama afet tecrübem yoktu.” **K6 (STK personeli, Erkek, Adıyaman, 23)**
- “... Türkiye Cumhuriyeti Devleti 2020 yılını normalde eğitim yılı olarak ilan etti. 2020 ve 2021’i. Bütün STK’ların önünü açtı bu konuda. AFAD’a denildi ki herkese eğitim verin. Çünkü, devlet de uyumuyor bu konuda. Şöyle uyumuyor bütün bilim adamları bas bas bağıyor diyor ki işte hani halihazırda bir İstanbul depremi var işte veyahutta bizim yine AFAD müdürleri ile görüşmelerimizde ya İstanbul ya Maraş bekleniyordu. Maraş’ta patlak verdi şimdi. O yüzden bütün herkese eğitimin yolunu açtılar. STK’lara, devlet kurumlarına, jandarmaya, polise bütün herkese.” **K9 (STK personeli, Erkek, Hatay, 35)**
- “Eğitimim yoktu. İşe başlamadan bir ay öncesinde bir eğitim aldım. Bu eğitimi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının dış yerlerden gelen yani İstanbul’dan, İzmir’den gelen bu alanda yetkili kişilerden afete yönelik ve afetten sonra yapılacak psikososyal desteğe yönelik bilgiler aldık. Çocuklarla ilgili sağlık hizmetleriyle ilgili mağdur, engelliler veya yaşlılara yönelik hizmetlerle ilgili bilgiler aldık. Kadına yönelik şiddet ve istismar mağduru çocuklarla ilgili bilgiler aldık....Verimli bir eğitimdi ama çok hızlandırılmış bir eğitimdi. Yüz yüzeydi ama süremiz azdı hani alana girmemiz gerekiyordu artık 4-5 günlük bir eğitimdi süre az olduğu için teorik olarak 3 gündü. 2 gün de sahaya gelerek bunu birazcık desteklemiş olduk. Hala iki haftada bir eğitime katılıyoruz yani sosyal hizmetlerin verdiği eğitimlere gidiyoruz.” **K15 (Kamu personeli, Kadın, Hatay, 23)**
- “TAMP yönetmeliğinde şu yazar: kurulan çadır kentlerin ve konteyner kentlerin yönetimini Milli Eğitim yapar. Bu yazılar bize geliyordu ama eğitim verilmiyordu. Ben deprem sonrası ailemi il dışına götürdüm. Döndüğümde ilçe milli eğitim müdürü aradı beni. Okulu devralman lazım dediler. Engelli okulu benim okulum. Sonra da buraya görevlendirdiler.” **K26 (Kamu yetkilisi, Erkek, Kahramanmaraş, 46)**

4.1.3) Arama ve Kurtarma

Deprem esnası olarak ifade edilen sürecinin temel odak noktasında arama kurtarma ve ilk yardım faaliyetleri yer almaktadır. Deprem’in ilk “72” saati kritik olarak belirtilmektedir. Bu bağlamda arama-kurtarma noktasında sorunlar olup olmadığı varsa bu sorunların neler olduğu ve nelerden kaynaklandığının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda hem resmi kurum çalışanlarına ve STK personellerine hem de depremezdelere **“Deprem sonrasında arama-kurtarma ve ilk yardım faaliyetlerinde gecikmeler yaşandığını düşünüyor musunuz?”** sorusu yöneltilmiştir.

Sahada bulunan resmi görevlilerin bu soruya verdikleri cevap daha çok alanın büyüklüğü ve bu kadar alana aynı anda müdahale etmenin zor olduğuna ilişkindir. **K11’in (Kamu yetkilisi, Erkek, Hatay, 45)** arama kurtarma ve ilk yardımlara dönük kendisine yöneltilen soruya verdiği cevap aşağıda yer almaktadır:

- “Önceki depremlerde yapılan çalışmalar sonucu, 2014 Ocak ayında resmi gazetede TAMP yayınlandı. Van depreminin çıktıklarından oluşturuldu. TAMP, 2022 yılının sonlarında güncellendi. Ama tam olarak hazır olmadan bu deprem meydana geldi. Bu nedenden biz 2014’teki TAMP yönetmeliği üzerinden faaliyet yürüttük. 2014 TAMP’ta 26 yerel çalışma grubu vardı. Sistem çok güzel. Ana çözüm ortağı olarak AFAD belirlendi. Destek çözüm ortakları olarak çeşitli kurumlarda faaliyette bulundu. İtfaiye, STK’lar, Emniyet vs. Arama kurtarma bu 26 hizmetten bir tanesi. Yangın çalışma grubu, defin çalışma grubu gibi birçok çalışma grupları var tabii ki. Örneğin siz enerji ile ilgili bir yardım yapacaksınız. Enerji ile ilgilenen çalışma grubuna diyorsunuz ki şu bölgedeki elektriği kesin. Onlar o işle ilgileniyor. Bu gibi

çalışmalar var. Bunun ulusal ayağı var. Ulusal ayak Ankara'da bakanlık düzeyinde temsil ediliyor. Çeşitli destek grupları ihtiyaçlara binaen uçak, helikopter, malzeme vs. temin ediyor. TAMP'ın ulusalda çalışma grubu sayısı ise 28. Bu iki fark bağışlarla alakalıdır. Diğerleri tamamen aynıdır. Bu bölgeye ne gerekti. Arama kurtarma gerekti. Hemen ulusal düzeyde arama kurtarmalar harekete geçirildi. Saat 5.30 gibi bu afet 4. seviye ilan edildi. Yani uluslararası destek lazım. Bu, afetten hemen bir saat sonra ilan edildi. Biz BM'ye akrediteyiz aynı zamanda. Bundan dolayı sistemde olan bütün ülkeler yardıma geldi. Afetin boyutuna baktığımız zaman çok büyük bir afetten bahsediyoruz. Bizim yaptığımız fizibilitede her yere arama kurtarma personeli sevk edilirse bir buçuk milyonluk bir ekibe ihtiyacınız var. İhtiyaç çok büyük yani. Karşı karşıya kaldığımız duruma baktığımız da bunun bir başarısızlık olduğunu söyleyemeyiz. Bu bir başarıdır. Bunun organize edilmesi basit bir şey değildir. Biz normalde Van ekibiydik. Hemen Malatya'ya sevk edildik. Oranın koordinasyonunu biz teslim aldık. 65 gün Malatya'da görev yaptım. Sonrasında buraya geldim. Aslında bakarsanız süreç doğru yönetildi. Ama çıktılara baktığımızda çok büyük bir afet olduğu için istenilen sonuçlar görülemedi." **K11 (Kamu yetkilisi, Erkek, Hatay, 45)**

- "Bu afet bölgesinin bütün noktalarına aynı anda arama kurtarma ekibi sevkıyatı demek yaklaşık 3.000.000 arama kurtarmacı demek. Tüm dünyadaki arama kurtarma personeli sayısı, gönüllüler de dahil, muhtemelen 1.500.000 değildir. Bunları profesyonel anlamda diyorum. Ama yok. Böyle bir imkân yok." **K12 (Kamu yetkilisi, Erkek Hatay, 40)**
- "Yardım ekipleri geç geldi, arama-kurtarma ekipleri geç geldi. İlk başlarda yardımlar çok yoğun olduğu için koordinasyon sorunları oldu. Mesela arama kurtarma ekipleri Adıyaman'a geç geldi." **K36 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 50)**
- "Bizim sahada olan antrenörlerimiz vardı. Arkadaşlarını çıkarmaya çalışıyorlardı. Onlar enkaz altındakine ulaşıyordu. Mesela enkaz altındaki bilgi işlem koordinatörümüz vardı. İkinci gün sesi geliyordu ama sekizinci gün çıkartıldı. Canlı olduğu biliniyor ama kimse ilgilenmiyor. Yani belki de ilgilenebilecek durum yoktu. Bilmiyorum tam olarak. Çok geniş bir alandı çünkü. Bizim şube müdürünün evi çöktü mesela, hiçbir şey yapamadık. 8. gün gelindi. Hava da çok kötüydü. Biz üçüncü günden sonra devletin varlığını hissettik. İlk üç gün ölüm sessizliği vardı yani." **K25 (Kamu personeli, Erkek, Kahramanmaraş, 45)**
- "Ekipler görevli yere varmadan yol boyunca müdahale için durdular. Havaalanları sıkıntıydı. Belki bu diyeceklerim görülmedi, göz ardı edildi ama madenciler, arama kurtarma ekipleri, STK'lar uçaklarla Adana İncirlik Üssü'ne sevk edildi. Bu ekipler, burada bekleyen 30-40 helikopterle Hatay'a sevk edildi. İlk gece yaklaşık 3000 madenci helikopterle Hatay'a indirildi. Belirli bir süre sonra hava koşulları nedeniyle helikopter de uçuramamaya başladık. Yani ilk üç gün kar, fırtına, tipi vs. vardı. Tekrar söylüyorum. Bu afeti senaryolaştırırsınız. Korku filmi bu. Ve biz bunu yaşadık. Biz intikal için ne gerekiyorsa bütün riskleri aldık. Gece ve gündüz Hatay'a sürekli sevkıyat yapıldı. Ama Hatay büyük bir girdap. Bunun içerisine giren her ekip sanki kaybolmuş gibi oluyordu. Burada ilk iki günde çalışan sayısı neredeyse 15000'i geçiyordu. Ama iş yükü o kadar fazla ki yetersiz geliyordu. Mesela şu an kayıtlarda 60000'e yakın ağır hasarlı yapı var. Dolayısıyla rakam gerçekten çok büyük." **K11 (Kamu yetkilisi, Erkek, Hatay, 45)**
- "Burada etkilenen il sayısı 11. Hem arama kurtarmanın hem de diğer hizmetlerin gelmesi zor." **K2 (STK yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 45)**
- "Derneğin transitiyle Maraş'a geçtim. Merkez Maraş olunca hemen kendi aramızda haberleştik herkes merkez üssüne gelsin denildi. Merkezi gördükten sonra dedim tamam burada bayağı bir arama kurtarma yapacağız. Hemen gelen gönüllü abilerimizden bir ekip kurarak orada bir apartmana girdik. AFAD'ı aradık. AFAD'ın normalde belli bir sistemi vardır bu arama kurtarmada. Kahramanmaraş'ta afet olduğu zaman AFAD il müdürlükleri zaten şehirde görev yapamaz çünkü niye onlar da afetzededirler." **K9 (STK personeli, Erkek, Hatay, 35)**
- "Ben Hatay'dayken sağlık ekiplerinin yetersiz olduğunu gördüm...Çıkanların çoğu Crush sendromu yüzünden hayatını kaybediyordu. UMKE ekipleri de yetersizdi. Damar yolu açılmadan çıkanlar oluyordu." **K4 (STK personeli, Kadın, Adıyaman, 23)**
- "Evet, biraz gecikmeler yaşandı. Yollardan, personel eksikliğinden kaynaklı olabilir bu gecikmeler. Vatandaşlar kendi imkânlarıyla enkazdan kurtarma yapmaya çalıştılar. Yetkili kurumların tam olarak gelmesi 4 günü buldu." **K23 (STK gönüllüsü, Erkek, Kahramanmaraş, 25)**
- "Gecikmeler yaşandı. İlk üç gün ulaşım yok dediler. Ama il dışından otobüsle gelenler oldu... Antalya'dan gelenlere şahit oldum." **K5 (Depremzede, Kadın, Adıyaman, 18)**
- "Üç gün sonra geldi. İlk günlerde sağda solda AFAD yetkilileri görmedim fakat asker, polis gördüm kendi çabalarıyla işte bir şeyler yapmaya çalıştılar." **K16 (Depremzede, Kadın, Hatay, 32)**
- "Üçüncü gün geldiler. Birinci gün hiç kimse yoktu. Benim evim ayrı bir yerdeydi ama çocuklarım Ebrar sitesinde oturuyordu. Oraya yardım geç geldi." **K30 (Depremzede, Erkek, Kahramanmaraş, 65)**

- “İlk gün en büyük eksiklik, arama kurtarma ve iletişim sıkıntısıydı.” **K39 (Depremzede, Erkek, Adıyaman, 50)**

Başarılı afet yönetiminin üç sacayağı olduğu daha öncesinde ifade edilmişti. Afet öncesi, afet esnası ve afet sonrası olarak karşılık bulan afet yönetiminin afet esnası olarak ifade edilen sürecin ilk kısmında arama-kurtarma ve ilk yardım faaliyetleri yer almaktadır. Kahramanmaraş depremlerinin 11 ili ve 14 milyon insanı etkilediği bu nedenle de arama-kurtarma ve ilk yardım hususunda kimi sorunlar yaşandığı verilen cevaplardan anlaşılmaktadır.

4.1.4) Aynı Yardımlar

Yardım kategorisi başlığının altında yer alan diğer bir alt başlık ise hem afet esnası hem de afet sonrası olarak ifade edilen süreçte depremden etkilenenlerin temel ihtiyaçlarını karşılamada yaşadıkları problemlerdir. Bunlar içerisinde aynı yardımlar olarak ifade edilen yiyecek, içecek, giyim ve kişisel hijyen malzemelerinin temini ve dağıtımını ise afet sonrası süreçte temel belirleyenler arasında ilk sırada yer almaktadır. Afetin neden olduğu yıkım, rutin yaşantıyı sekteye uğrattığı için depremezeler günlük ihtiyaçlarını başkaları aracılığıyla karşılamak zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla günlük temel ihtiyaçların temini, sürekliliklerinin sağlanması, adil ve eşit bir şekilde dağıtılması, uygun koşullarda muhafaza edilmesi hususları oldukça önemlidir. Bu hususta herhangi bir problem yaşanıp yaşanmadığını tespit edebilmek amacıyla yardımları temin eden ve dağıtımını üstlenen resmi yetkililere “**Aynı yardımların temini ve dağıtımını hususunda net tür problemlerle karşılaştınız?**” sorusu yöneltilmiştir.

- “Aynı yardımların koordinasyonu aslında Aile Bakanlığına ait. ASYA denilen bir oluşum kapsamında. Bizde şu anda iki depo var aynı yardım deposu olarak. Tabi bu sayı olarak çok daha fazlaydı. 15 civarıydı. Kademe kademe gelen bağışlar azaldıkça depo sayısı da azaltıldı. İki adet gezici tırımız vardı Aile Bakanlığından gelen. Onları da gönderdik. Onlar da mahalleleri gezip, gezici market şeklinde ihtiyaçlara cevap veriyorlardı. Bireysel çadırları da geziyoruz, onlardan talep alıyoruz. Normalde çağrı merkezimiz var, çağrı merkezinde çağrı elemanlarımız var. Konteyner sorumlusu konteynerdeki talepleri alıyor bizim çağrı merkezini arayarak veya WhatsApp’tan yazarak. İşte şu konteynere şu kadar battaniye lazım, gıda kolisi lazım, su lazım diye çağrısını yapıyor. Biz o çağrıya istinaden oradan yardımı gönderiyoruz. Bu sistem de birinci ayın sonunda oluştu. Birinci ayı tamamlamadan aslında sistem oluşmuş. Tabi pek çok malzeme var ama istatistiği biz özet olarak gıda kolisi şeklinde çıkardık temel özet raporumuzda. İl genelinde 421.829 gıda kolisi dağıtılmış.” **K1 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 30)**

Soru: Gelen yardımlar içerisinde en fazla eksikliği hissedilen malzemeler nelerdir?

- “İlk başta gıdaydı tabi. Ama sonra o çok çok fazla gelmeye başladı. Bizim depolardan çadır kentlere, konteyner kentlere, mahallelere, köylere gıda kolisi ve hijyen malzemeleri halen dağıtılıyor. Hiçbir geliri olmayan vatandaşlar sosyal markete gidebiliyor, alışverişini sosyal marketten yapıyor. İçme suyu zaten valilik tarafından dağıtılıyor. Günlük yaklaşık 50.000 kişiye üç öğün yemek veriliyor. Yani isteyen herkese yardım ulaştırılıyor. Beslenme kapasitesi 300.000 kişilik ama 50.000 kişi kullanılıyor. Yani talep eden herkese yemek veriliyor. Depremden bu yana 13.258.453 kişi yemek almış. Tabii mükerrer bu. Bir kişi her gün aldığı için üç ile çarparsan 39.775.360 öğün yapar. Dediğim gibi günde 122.340 sıcak yemek dağıtılıyor. Mesela gıda. Sosyal marketler, dört taneydi üçe düştü şimdi. 684.591 kere alışveriş yapılmış. 684.591 kişi faydalanmış daha doğrusu. 171.146 kişi alışveriş yapmış, her aileden bir kişi alışveriş yapabiliyor 15 günde bir. Market ihtiyacını görebiliyorlar. Kıyafet marketimiz bile vardı. Onu yakın zamanda kapattık. Kıyafet ihtiyacı olan da oradan temin ediyordu. Yani burada aynı yardım anlamında yapılabilecek her şey yapılıyor. Tabi siz de gözlemleyin. Belki ben işi yöneten kişi olduğum için eksiklikler de illaki vardır. Şimdi mükemmel bir manzara da çizmeyeyim. Sıkıntı illa ki vardır ama bize ulaşanların sıkıntılarını çözüyoruz.” **K1 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 30)**

TAMP planı incelendiğinde yiyecek temini hususunda beslenme grubu ana çözüm ortağının Kızılay olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, Adıyaman ölçeğinde aynı yardımların temini ve dağıtımını hususunda Kızılay yetkilisi **K2 (STK yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 45)** ise sürecin işleyişini şu şekilde değerlendirmiştir:

- “6 Şubattan beri buradayım. Biz Erzurum afet müdahale merkezi olarak normalde sorumluluk alanımızda 7 il var. Normalde bu bölgeye Güneydoğu afet müdahale merkezleri bakmakta. Ama afet büyük olduğundan dolayı biz de bölgeye intikal ettik. İlk zaman biz geldiğimizde, ilk 15-20 günde yaklaşık 125 tane STK yemek çıkarttı. Burada günlük toplam 600.000 öğün yemek veriliyordu. Şu an STK sayısı 15’e falan düştü. Şu anki yemek sayımız Kızılay olarak 80.000, STK’lar ile birlikte 120.000-130.000 arası öğün çıkıyor...” **K2 (STK yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 45)**

Soru: Yardımların belirli bir sisteme oturması ne kadar sürdü?

- “...Bir ay sonra baktılar böyle gitmiyor. Sonra sistem kurdular. Sahada tecrübe kazanıldı. Kervan yolda düzülür mantığı. Sonra Aile Bakanlığı’nın ASYA Lojistik sistemi devreye girdi. Yardım depoları onlara verildi. Biz de bilgisayar üzerinden hangi çadırda kim var TC’lerini alıp sisteme girdik. Sonra verilen yardımlar kayıt altına alınmaya başladı. Sistem artık T.C. kimlik no üzerinden yürüyor.” **K26 (Kamu yetkilisi, Erkek, Kahramanmaraş, 46)**
- “...Günlük işe ve haftalık randevu oluşturuyoruz. İhtiyaçları buradan takip ediyoruz. Bu sadece çadır kent ve konteyner kent için geçerli. Bana bıraksalar genele yayarım bunu tabi. Sosyal marketler var Kızılay’ın. O bu işi görüyor biraz. Hijyen kolisi, giyim yardımı, ayakkabı, terlik, mont. Çadıra ilk kez giriyorsan yatak, battaniye, sergi gibi ev gereçleri dağıtılan yardımlar içerisinde yer alıyor. Bu sisteme sadece yöneticiler girebiliyor. Depremzede girmiyor. Keşke herkes kullansa...” **K26 (Kamu yetkilisi, Erkek, Kahramanmaraş, 46)**
- “...Her evde belki 5-6 tane gıda paketi var. Köylerimize ramazanda ikişer defa gittik. Bütün köylerimizin hepsine ulaştık. 130-135 tane köyümüz var. 2 beldemiz var. İkişer defa gittik. Yani 15 günde bir gıdalarını bıraktık battanilerini bıraktık sobalarını bıraktık. Tabii bu zamanla böyle oturarak gitti. İlk başlarda böyle olamadı.” **K33 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 50)**

Soru: Organizasyonda ne gibi eksiklikler gözlemlediniz?

- “Organizasyonda eksiklikler oldu. Neden oldu? Yani ben bir şey yapılmadı demiyorum. Ama biz buna tam hazırlıklı değildik. Bir anda böyle bir şeyle karşılaşınca afalladık. İmkânlar vardı ama nasıl dağıtılacağı belli değildi. Her yer kaos. İnsanlarda gelecek kaygısı var. Önlerini göremiyorlar. Daha fazla yardım almak istiyorlar.” **K8 (Belediye görevlisi, Erkek, Adıyaman, 38)**

Soru: Siz bu süreçte bir yetkili olsaydınız neyi farklı yapardınız?

- “Yardımları daha iyi koordine ederdim. İlk zamanlar yardımlar falan hep yerlere bırakılmıştı. Bu yardımların tek bir kaynaktan sistemli bir şekilde ulaştırılması lazım. İnsanlar iyi niyetli ama bunun düzeltilmesi lazım.” **K8 (Belediye görevlisi, Erkek, Adıyaman, 38)**

Hem depremlerde olup hem de STK gönüllüsü ve görevlisi olan bireylere aynı yardımlar hususunda “**Depremlerin ilk günlerinde temel ihtiyaçlarınızı nasıl karşıladınız? Herhangi bir gecikme yaşandı mı?**” soruları yöneltilmiştir:

- “Ben zaten birinci gün arabada kaldım. Mazotum da bitmişti. Mahsur kaldım. Sonra dışarıda ne bulduysam yakmaya çalıştım ısınmak için. Sonrasında bir parkta bulunan ahşap yapılı bir mescide sığındık. Birinci gün iştahsızlık ve yoğunluktan hiçbir şey yiyemedim. İkinci gün zaten yiyecek bir şey bulamadım. Üçüncü gündü yanılmıyorsam. Mescidin kapısını açtı birisi. Sivil biriydi. İl dışından yardım etmek için gelmişti. Yiyecek bıraktı ve gitti. Ben ilk günlerde sadece ilk günkü enkazın orada gördüm AFAD’i. Onun dışında göremedim. Ama dördüncü ve beşinci günden sonra AFAD iyice varlığını hissettirmeye başladı.” **K24 (STK gönüllüsü, Erkek, Kahramanmaraş, 40)**
- “Depremin ilk üç günü yardım gelmedi. Gelen yardımlar ilk zamanlar çok gelişigüzel dağıtıldı. Depremden 2-3 hafta sonra koordinasyon sağlanmaya başladı.” **K38 (STK personeli, Erkek, Adıyaman, 18)**
- “... İlk gün bir okul vardı. Okula sığındık. Arabanın içindeydik. Evimize giremedik. İlk günden itibaren yemeğimiz geldi, suyumuz geldi. Tabi kim tarafından getirildiğini bilmiyorum. Sivillerdi muhtemelen. Bireysel yardımlardı.” **K23 (STK gönüllüsü, Erkek, Kahramanmaraş, 25)**
- “... Yardımlarda çok fazla yığılma olmuştu. Özellikle ekmek çok fazla geliyordu. Biraz israfa gidiyordu. Depolarımız doluydu. Buraya da geldiğimden beri hiç gecikme yaşamadık... İlk zamanlarda daha

sistematik bir yardım süreci yürütülebilirdi. İlk zamanlarda kime ne verildiğinin listesi yoktu. Ama yemek konusunda çok bir sıkıntı olmadı. Talep gelmediği için bazı yerlere ulaşamamış olabilir. Talep gelen her yere ulaşıldı bence. Köylerde de iletişim sağlayabileceğimiz bir sistemin olması gerekiyordu.” **K4 (STK personeli, Kadın, Adıyaman, 23)**

- “Yardım dağıtımında belirli önceliklerin planlanması gerekiyor. Mesela yemek dağıtımında kime ne kadar vereceğinizi tam olarak bilmiyorsunuz. Yemek güzel olduğunda yanlış beyanlar yüzünden yemek kalmıyor mesela. Ek yemek hazırlamak gerekiyor. Gerçekten muhtaç olanlar mağdur oluyor, beklemek zorunda kalıyor. Bunun için bir şey geliştirilebilir.” **K6 (STK personeli, Erkek, Adıyaman, 23)**

Depremzedelerle yapılan görüşmelerde “**Afetin hemen sonrasında gereksinim duyduğunuz temel ihtiyaç malzemelerine nasıl ulaştınız?**” sorusuna ilişkin verilen cevaplar ise şu şekildedir:

- “Hiçbirine ulaşamadım arabada kaldığım için.” **K5 (Depremzede, Kadın, Adıyaman, 18)**
- “İlk gün herhangi bir yardım gelmedi. İkinci gün sonrası gıda ve battaniye geldi. İlk günlerde çadır yoktu. Müsait alanlarda konakladık. Kendi belediyemizden de yardım ve su alamadık. Bölgeye İstanbul, Ankara ve Konya Büyükşehir Belediyeleri destek oldu.” **K40 (Depremzede, Erkek, Hatay, 55)**
- “Biz ilk üç gün çok ciddi gıda sıkıntısı çektik. Ambulans da yoktu ilk günlerde. Gelemez zaten. Yetişememek normal. Ben elimi vicdanıma koyarak söylüyorum böyle bir felaketi değil devlet uluslararası topluluklar bile bir araya gelse, ki geldiler de yine kaldıramazlar. Aynı anda devletin her yere yetişmesini kimse bekleyemez. Ama devletin ilk üç gün bir yerden haberdar olamaması büyük bir kusur. İrtibat kopukluğu var. Kimsenin kimseden haberi yok. Ben üçüncü gün gidebildim. Yola çıktım ama yakıtım yok. İstasyon yok. Yakınlarımı arıyorum, inanmıyorlar. Çünkü kimsenin haberi yok. Çocuğuma aldığım ilk şey petrolden su oldu. Zaten üçüncü gün öğrenebildim depremin ne kadar büyük olduğunu...İlk zamanlarda bir organizasyon yoktu. Tır geliyor insanları görüp duruyor. Kapağı açıp malzemeyi indirip gidiyor. Son aylarda AFAD duruma el koydu...” **K18 (Depremzede, Erkek, Hatay, 35)**
- “İlk üç gün kendi çabalarımızla ulaşmaya çalıştık. Hemen hemen dördüncü gün AFAD görevlileri geldi Kızılay’dan gelindi. Ama üç gün sonra yetiştiler. Acil olan mama geldi bez geldi bir anda.” **K16 (Depremzede, Kadın, Hatay, 32)**

Soru: Afet sonrasında yapılan aynı yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasında sorunlar yaşadığınızı düşünüyor musunuz?

- “Evet. Mesela yardım dağıttıkları zaman gereğinden fazla alınması sorun oldu. Bize kalmadı. Giyim yardımlarını yol kenarlarına atıyorlardı biz de giyecek eşyalar bulamıyorduk giydiklerimizi tekrar giyiyorduk. Ama, ihtiyacı olanların bazıları yoldan elbise alıyordu.” **K5 (Depremzede, Kadın, Adıyaman, 18)**
- “Evet, oldu. Nasıl oldu yani bir kişi bir ihtiyacını aldıysa fazlasını tekrar tekrar istemiş oldu ama bizim önceliklerimiz engellilerimiz vardı yaşlılarımız vardı çok küçük bebekler çocuklar vardı onların alması bizim için daha önemliydi zaten aldılar da ama bazı insanlar aç gözlülük yaptılar mesela alıp deposuna koyanlar alıp çadırına yuvalayanlar oldu.” **K16 (Depremzede, Kadın, Hatay, 32)**

K35 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 51) ise hem gelinen noktada aynı yardımlar hususunda yaşadıkları problemleri hem de karşılaştıkları bazı ilginç noktaları şu şekilde özetlemiştir:

- “Halkın bazı kesimlerinin talepleri çok olağandışı. İnsanlar yardıma alıştığı için talepleri bitmiyor. Gelen yardımların azaltılması lazım. Bazı kişiler yetkileri dışında yardım dağıtmak istiyordu. Gelip depodan malzeme isteyip kendisi dağıtacakmış. Tabi ki vermedik. Çünkü niyeti başka. Mesela bir de bakanlık müfettişi geldi. Geliyor denetlemeye güya. Diyor ki şu malzemeden götürüleceğim. Götürüp kendisi dağıtacakmış. Dedim bunlar kayıtlı T.C.’nizi verin götürün. Kayıt altına alacağız. Öyle deyince yanındaki biri T.C. verdi. Ama istediği malzemenin onda birini aldı. Ya da dernekten geliyor. Ben de dağıtayım diyor. Diyorum yeleğini çıkarıp dağıtacaksan vereyim. Ama yok bu malzemeleri dağıtıp STK’nın reklamını yapacaksan veremem dedim. Almadı. İmam geldi. Hocam taziye yapıyorum bana su ver. Ona da nasıl taziye yapacağını anlatıp geri çevirdik.” **K35 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 51)**

K26 (Kamu yetkilisi, Erkek, Kahramanmaraş, 46) ise yardım sürecinin uzamasının yaşamın rutine dönmesi noktasında engel teşkil ettiğini şu cümlelerle ifade etmektedir:

- *“Burada 210 çadır var. 210 çadırın 40 tanesinin evi yıkılmış veya ağır hasarlı. Geriye kalan 170 kişinin evi az hasarlı ya da hasarsız. İstese dönebilir. Ama dönmüyor. Gelen yardımlar için dönmüyor...Sorunlar yaşıyoruz. İnsanları doyuramıyoruz. İnsanlar 1 yerine 5 almak istiyor. Yorulduk artık. Ben AFAD görevlilerine artık buraya gıda göndermeyin diyorum. Çünkü aldığı gıdayı çadır kentte kullanmıyor bile. Alıp evine götürüp stok yapıyor.”* **K26 (Kamu yetkilisi, Erkek, Kahramanmaraş, 46)**

Yapılan görüşmelerde afetin ilk zamanlarında dışarıdan gönderilen yardımların dağıtımında kimi problemler yaşandığı, sürecin organize bir şekilde yürümediği ve yardımların kimlere dağıtıldığına kaydının tam olarak tutulmadığına ilişkin iddialar söz konusudur. Yaklaşık iki hafta sonunda AFAD'ın yardım tırlarının kontrolünü sağladığı ve uygun depolara yönlendirerek envanter kaydının yapıldığı gerek resmi gerekse STK temsilcileriyle yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır. Ülke olarak dayanışma duygularımızın yoğunlaştığı afet anlarında yardım faaliyetleri olağanüstü sayılabilecek bir şekilde yoğunlaşmaktadır. Bu süreç ise yığılmaları ve yoğunluğu beraberinde getirmekte; yardımların yerine ulaşmasını, depolanmasını ve dağıtımını ise bir bakıma zorlaştırmaktadır. Diğer bir husus ise, yardımların uzun bir sürece yayılması ile birlikte hayatın normale dönmesinin zorlaştığına ilişkin iddialardır. Burada da kamu yetkililerinin öngörülebilirlik bağlamında deprem bölgesindeki yardım süreçlerini nasıl sürdüreceğine ilişkin bir yol haritasını hazırlaması ve bunu da depremzedelerle paylaşması gerekmektedir. Depremzedelerle yapılan görüşmelerde de benzer serzenişler söz konusudur. Onlar da yardım sürecinin uzaması nedeniyle iş yapamadıklarını belirtmişlerdir. Neticede, öngörülebilirlik ve planlama bu sorunların da çözümüne katkı sağlayacaktır.

4.1.5) Nakdi yardım

Afet sonrası süreçte evlerini ve yakınlarını kaybedenler için hem kamunun hem de kimi sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların nakdi yardımları olmuştur. Devlet tarafından hasar seviyesine göre muhtelif miktarlarda hane başı destek ödemeleri yapılmıştır. Aynı zamanda yakınlarını kaybedenlere de kayıp başına “100.000 TL” olmak üzere kamu tarafından yardım edilmiştir. Nakdi yardımlar noktasında afetzedelerin sorunlar yaşayıp yaşamadığını tespit edebilmek amacıyla katılımcılara çeşitli sorular yöneltilmiştir.

- *“Valla güzel yardımlar yapıldı. Herkese 10.000 TL yatırıldı. Vefat edilen kişilere 100 000 TL yatırıldı. Abim ve yeğenim vefat etmişti. Kişi başına 100.000 TL yatırıldı. Yengeme yatırıldı. Kendi eşi ve çocuğu vefat etmişti çünkü. 200.000 TL aldı. Ayrıca, Kızılay'dan aylık 1500 TL maaş gibi bir gelir alıyor. İHH yardım ediyor. Kamu kurumları haricinde STK'lar da yardımlarda bulunuyor. Buna birebir şahidim.”* **K7 (Depremzede, Adıyaman, Hatay, 32)**
- *“Ulaştı. Çok geçmeden hemen ulaştı. Ailemden yakınlarını kaybedenler 100.000 lira da aldı.”* **K16 (Depremzede, Kadın, Hatay, 32)**
- *“Evet, ulaştı. İlk önce size mesaj geliyor sonra gidip paranızı alıyorsunuz. Vefat parası alan yakınlarım da oldu. Tabi para aile üyelerinin sayısına göre bölünüyor.”* **K23 (STK gönüllüsü, Erkek, Kahramanmaraş, 25),**
- *“Evet, ulaştırıldı. Hem kayıp parası hem de deprem parası aldım...Mesaj geliyor telefona. Mesaj sonrası gidiyorsun bankaya, şu kadar yatırıldı diyorsun, bankaya mesajı gösteriyorsun, kimliğini veriyorsun, yatan parayı çekiyorsun.”* **K30 (Depremzede, Erkek, Kahramanmaraş, 65)**

Yetkililer ise nakdi yardımların dağıtımını hususunda aşağıdakileri ifade etmiştir.

- *“Onun standardı şu: Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde evler; hasarsız, az hasarlı, orta hasarlı ve ağır hasarlı diye sıralandı. 10.000 TL'lik yardım az hasarlı evlerden itibaren dağıtılmaya başlandı. Hasarsıza nakdi yardım verilmeyecek dendi. Ama aynı yardım alabilir. Ev orta hasarlı ise, 25.000 TL verdi taşınmak için. Ayrıca ev sahibiyse 5.000 kiracıysa 3.000 TL ek destek verdi. Ağır hasarlıysa 60.000 TL artı kira yardımı verdi...Şimdiki sıkıntımız şu: şahsi yardımda bulunmak isteyenler, zekat, fitre vs. vermek isteyenler çadır kente gelip elden zarflarla para dağıtıyor. Ama bu olay, şuna verdiler ben almadıma dönüyor.”* **K26 (Kamu yetkilisi, Erkek, Kahramanmaraş, 46)**

- “Şunu söyleyeyim: tabi ki bu çadır kentlerde birçok insan yardım almak için kaldı. Bazılarının evi sağlamdı. Ramazan olması münasebetiyle çokça fitre dağıtıldı. İş adamları girip para dağıtıyordu. Şimdi daha sistemli ama. Kalan kayıtlı kalıyor. Verilen kayıt ediliyor...” **K25 (Kamu personeli, Erkek, Kahramanmaraş, 45)**
- “...Yardımlaşma duygularımız dayanışma ruhumuz ve sabrımız güzeldi. Zaten bizi biz yapan bunlardır. Ayrıca, çok para yardımı geldi. Para yardımlarında kişisel bazda dağıtımlar oluyor. Mesela geliyorlar çadır kentlere girmek istiyorlar işte ne bileyim konteyner kentlere girmek istiyorlar. Aslında bir bağlamda insanları bu tarz şeylere fazla alıştırmamak lazım düşündüğümüz zaman. Çünkü niye? Her insan bir değil. Yani biz bunu Suriye tarafında da gördük. Başka dış ülkelerde de gördük. Yani bir alışkanlık söz konusu olduğu zaman insanlar daima onu ister. Ondan sonra normal hayata döndüğü zaman insan kendini sudan çıkmış balık gibi hisseder. Yani fazla alıştırmamak lazım öyle düşünüyorum. Belli bir standartta bırakacaksın. Hani işte derler ya klasik söz. Balık yemeği değil balık tutmayı öğret. Çalışmayı unutmamaları lazım yani.” **K9 (STK personeli, Erkek, Hatay, 35)**

Nakdi yardımlar hususunda kamu tarafından depremzedelerin acılarını azaltma ve yaralarını sarma noktasında birtakım taahhütlerde bulunulmuştur. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde kamu tarafından vaat edilen söz konusu ödemelerin gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. AFAD'ın resmi sitesinde ödemelerle ilgili zaman zaman duyurular yapılmakta, vatandaşlar nakdi yardımları almak için yönlendirilmektedir. Çadır kent ve konteyner kentlerde ise hayırseverler tarafından birtakım nakdi yardımlar yapıldığı hem depremzedeler hem de yetkililer tarafından ifade edilmiş, bu durumun zaman zaman problemlere neden olduğunun ise altı özellikle çözülmüştür.

4.1.6) Barınma

Afet sonrası süreçte en önemli ihtiyaçlardan birisi de barınmadır. Afet yönetimi kapsamında afet sonrası süreçte iyileştirme başlığı altında öncelikli olarak geçici barınmanın sağlanması sonrasında ise kalıcı konutların teslim edilmesi yer almaktadır. Afet bölgesindeki yaşamın rutine dönmesi hususunda barınma, öncelikli ihtiyaç olarak karşılık bulmaktadır. Afet bölgesinde yapılan gözlemlerde çadır, konteyner ve kalıcı konutlar şeklinde bir sıralamayla rutine dönüş için yoğun bir çabanın sarf edildiği anlaşılmaktadır. Deprem zamanındaki iklim şartları barınma ve ısınma noktasında kimi sorunları gündeme getirmiştir. Alanın büyüklüğü ve etkilenen insan sayısının çok fazla olması çadır ve konteyner noktasında da problemlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu gelişmelerden hareketle afet esnası ve sonrası süreçte barınma ve ısınma ihtiyacının nasıl karşılandığı ve geline süreçte sorunlar yaşanıp yaşanmadığını tespit etmek amacıyla katılımcılara barınma ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

- “Bu tür doğal afetlerde birinci planda barınma için önlemler alınmalı yani. Adıyaman'a çadır çok geç geldi mesela. Biz bile çadır alamadık. Şu anda çadır sıkıntısı yok ama. Var diyen yalan söylüyor. Ayrıca, işi ehline teslim edeceksin. Ben SYDV uzmanıyım. Sürekli sahadayım. Ben vatandaşın talebini biliyorum. Ama Aydın'dan mesela bir kaymakam geliyor. Ben ona şunu şöyle yapalım diyorum beni azarlıyor. Bölgeyi bilmiyor...Barınma hala eksik. Millet hala çadırlarda. Konteynerler da yetersiz.” **K34 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 45)**

Soru: Yurtlarda depremzedelerin barınması nasıl sağlandı?

- “...Buraya ilk gün insan akmış. Gelmiş buraya depremzedeler kalmak için. Burası sağlam diye insanlar geliyordu. Camiler mesela. Kamu binalarının nispeten sağlam olması insanların barınma için buraya yönelmesine neden oldu. İkinci gün çalıştığım idari kuruma geldim. Koridorlarda bile insanlar kalıyordu... Bizim yurtlarımızda muhtelif kurumlardan memurlar kaldı. O konuda da bir kaos vardı. Şu kurumun müdürü arıyor personel için yer istiyor başka kurumun müdürü arıyor personeline yer istiyor. Kimin kim olduğu belli değil yani...” **K25 (Kamu personeli, Erkek, Kahramanmaraş, 45)**

Hatay'da konteyner kentin yönetiminde yer alan **K13 (Kamu yetkilisi, Erkek, Hatay, 55)** ise yönetim hakkında şu bilgileri vermiştir:

- “Yönetim, bana ve MEB’den görevlendirilen hocamıza ait. AFAD da yavaş yavaş konteyner kentleri Milli Eğitim’e teslim etmeye hazırlanıyor. Çünkü AFAD’ın temel görevi konteyner kenti kurup teslim etmek...Okul yok ama kreş var. Mescit var. Kuran kursu için bir konteyner yapılmış Diyanete ait. Marketimiz var. Çamaşırhanemiz var. Muayene yeri var. Görevli doktor burada düzenli olarak bulunuyor. Marketlerde her türlü şey veriliyor...” **K13 (Kamu yetkilisi, Erkek, Hatay, 55)**

Soru: Barınma konusunda geleceğe dönük bir planlamanız var mı?

- “Hayır, yok. Burada kalacağız. Kiralar da çok yüksek. Benim kurumuma tayin önceliği de verilmedi zaten. Buralı olmayan memur da yok burada. Henüz yeni idari izinler kaldırıldı. Ama dönseler nerede kalacaklar? O da ayrı bir sıkıntı. Personel için konteyner talep edildi. Orada da bir iletişim kopukluğu oldu. Sıkıntı oldu iyice.” **K18 (Depremzede, Erkek, Hatay, 35)**

Soru: Sizce bu süreçteki en büyük eksiklik neydi?

- “En büyük sorun, insanların açgözlülüğü. Mesela evi hasarlı olmayan biri konteyner alıyor. Konteynerda kalıyor ki yardım alsın. Evlerini de kiraya veriyor bu arada. Her yerde kuyruk oluyor. Normalde belediye sana randevu veriyor 15 günde bir. Malzeme veriyor. Gıda ve hijyen malzemesi. Bir diğer sıkıntı da tam yetkiliye ulaşmamak. Herkes bir yere gönderiyor. Kime gideceğini bilmiyorsun...” **K32 (Depremzede, Erkek, Adıyaman, 45)**

4.2) Koordinasyon/Organizasyon

Elde edilen bulgular kapsamında diğer iki ana temayla doğrudan ilişkili olan ve katılımcılar tarafından sıkça zikredilen unsurların başında koordinasyon kavramı gelmektedir. Afet esnası ve afet sonrası süreçte başarılı bir afet yönetimi için temel hususlardan olan koordinasyon, aynı zamanda başarısızlık ve problemlerin de ana kaynaklarından birisidir. Belirli bir amaca ulaşma noktasında birçok farklı iş türünün arasında bağlantı, uyum, ilişki ve düzeni sağlamak olarak ifade edilen koordinasyon kavramı ayrıca bütünlük afet yönetim sisteminin de kilit unsurlarının başında gelmektedir. Etkili bir afet yönetimi ancak etkili bir eşgüdümle sağlanabilir. Bu hususta katılımcılarımızla yaptığımız görüşmelerde afet yönetimdeki koordinasyon ve organizasyon sürecinin nasıl işlediği ve yaşanan süreçte eşgüdüm noktasında sorunlar yaşanıp yaşanmadığına dönük sorular yöneltmiştir.

Soru: Sizce bu afet sürecindeki zayıf yönlerimiz nelerdi?

- “İlk başta plansızlık. Aslında plan da var ama depremin boyutunun yüksek olması herkesin elini kolunu bir süre bağladı.” **K1 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 30)**

Soru: Afet sürecinde koordinasyon ya da organizasyon noktasında ne gibi eksiklikler gözlemlediniz?

- “Organizasyonda eksiklikler oldu. Neden oldu? Yani ben bir şey yapılmadı demiyorum. Ama biz buna tam hazırlıklı değildik. Bir anda böyle bir şeyle karşılaşınca afalladık. İmkanlar vardı ama nasıl dağıtılacağı belli değildi. Her yer kaos. İnsanlarda gelecek kaygısı var...” **K8 (Belediye görevlisi, Erkek, Adıyaman, 38)**

Soru: Yardımların ulaşma süreci nasıldı?

- “İlk bir hafta boyunca yiyecekler koordinesiz geldi. Biri geliyor şu mahalleye dağıtıyor. Diğerleri başka mahalleye. AFAD zaten önce kendini toparlamaya çalıştı. Kendi binaları da yıkıldığı için dışarıdan ekipleri beklediler. Valilik tarafından da herhangi bir bilgilendirme olmadı. Hep sağdan soldan duyduk dağıtılanları.” **K14 (Kamu yetkilisi, Erkek, Hatay, 51)**
- “Çok fazla ve hızlı bir akış oldu yardımlarda. Devasa yardımlar geldi. Her yerden tırlar geldi. Gençlik Spor İl Müdürlüğü’ne de tırlar geldi. Biz alıp pikaplara koyup dağıtıyorduk. Ben o ara müdüre dedim ki bunlar bekletelim depoya koyalım. Arkası olamayacak zaten. Bir alan bir daha alıyor çünkü. Bakanlık bize dedi ki yemek dağıtın. Nereye dağıtalım dedik. Falan yere gidin dediler. Gidiyoruz oraya yarım

saat önce başka STK dağıtmış. Başka yere gidiyoruz başka bir STK dağıtmış oluyor...” **K25 (Kamu personeli, Erkek, Kahramanmaraş, 45)**

Soru: Afet sürecinde organizasyon bağlamında ne gibi eksiklikler hissettiniz?

- “Yardımcı ekipleri geç geldi, arama kurtarma ekipleri geç geldi. İlk başlarda yardımlar çok yoğun olduğu için koordinasyon sorunları oldu. İlk iki ay ben sabah yedi buçuktan gece saat bir kadar depodaydım. Öyle günler oldu ki günde 200 tane tır geldi. 200 tane tırı yönetmek mümkün değil. İndirip kaldırması ayrı derd. Bir de tırlar karışık geldi. Mesela hijyen de var gıda da var soba da var yani tasnif etmek zor oldu. Personel sayımız azdı. 657 ye tabii memurların hemen hemen hepsi gitti, hiçbiri yoktu. Mesela müftülükte 400 tane personel var 8 tane personel zor toplayabildi. Milli eğitimin personeli yoktu, tarımın yoktu vesaire...” **K33 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 50)**

Soru: Kamu idarecileriyle nasıl bir iş birliği süreciniz var?

- “Koordinatör vali yardımcılarını geliyor. Asıl vali yardımcılarımız burada. Koordinatörler onlara yardımcı olarak geliyor on beş günde bir. İş dağılımı iyi oluyor. Çok fazla yetkili oluyor. İlk zamanlarda otuzu da buldu vali yardımcılarını.” **K33 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 50)**

Soru: Yardım dağıtım sürecinde sizi en fazla ne yordu?

- “Yani malzemelerde sıkıntı yoktu. Malzemeler sürekli geldi gerek devletimiz gerek hayırsever vatandaşlarımız tarafından. Biraz koordinasyonsuzluk vardı. Bu koordinasyonsuzluk devam edince kim malzemeyi nereye indirecek karışıyor ortalık. Vali bile kalkıp beni arıyordu. Sosyal marketler kurulunca işimiz biraz rahatladı. Malzemeler geliyor biz burada girişlerini yapıyoruz sonrasında ihtiyaç bölgelerine gönderiyoruz.” **K34 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 45)**
- “Şehrin girişi yaklaşık 10 km araba konvoyuydu. Hep dışarıdan gelen özel taksiler. Zar zor şehre girdik. Kargaşa. Kimin ne yaptığı belli değil. 3 uçak genç AFAD gönüllüsü gelmişti. Ne yapacaklarını bilmiyorlardı ilk gün... 4. gün Hatay'a geldik. Hatay'a gittik kriz merkezine ulaştık. Durum yine aynı. Kimin ne yaptığı belli değil. Şehir zaten göçmüştü... Ama dışarıdan gelenin oralarda kalması çok sorun oldu. Gelenler de mağdur oldu kaos yüzünden. Ben 7-8 genci geri gönderdim. AFAD gönüllüsü olarak gelmişler ama çok tecrübesizler. Zorluk bilmiyorlardı. Bundan dolayı mağdur odular. Sonradan bu düzeldi. Nasıl düzeldi? Gelen ekipleri yavaş yavaş göndermeye başlayınca. Çünkü onlara da bakmak baya bir yükü. Yardım dağıtımını bir süre sonra düzene bindi. Kayıtlar tutularak yardımlar dağıtıldı. Bir koordinasyon oluştu. 90 gün tırlarla köy köy ilçe ilçe yardım dağıtıldı.” **K36 (Kamu personeli, Erkek, Adıyaman, 50)**

Soru: Afetin ilk zamanlarında diğer STK'larla nasıl organize oldunuz?

- “Bu STK'lara tamamen iki tane arkadaş bakıyordu. İİBF fakültesinde sistem vardı. Onlar bilgisayarın başında aynı borsa gibi takip ediyorlardı. Gelen STK'yı ve küçük teşebbüsleri onlar ilgili konumlara yönlendiriyordu. STK koordinasyonu anlık borsa gibiydi. Gecenin ikisine kadar arkadaşlar çalışıyordu...Depolara geçtikten sonra, 6-7 gün sonra rayına oturdu sistem. İnsanımız da hayırsever olduğu için yardımlara yüklendi. Trafik kitledi burada tırlar yüzünden. Buradaki en büyük sorun beslenme. Sadece bu afet üzerinden konuşmuyorum. Başka gittiğimiz afetlerde de böyle oldu. Diğer görevli gelir işini yapar gider. Ama bizde işler öyle değil. 7/24 yemek hazırlaman lazım. Şu an bile yaklaşık 80-90 kişi mutfakta çalışıyoruz. İlk zamanlardaki yoğunluk inanılmazdı zaten. Maddi olarak da ciddi bir külfet bu. Bir diğer eksiklikte kriz masasındaydı. Orada bir koordinasyonsuzluk vardı.” **K2 (STK yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 45)**

Soru: Peki olası diğer afetlerde bu afetin ilk günlerindeki gibi bir sorunla karşılaşılabilmesi için neler yapılabilir?

- “Türkiye genelinde kurumlar arasındaki iletişim zayıf. İletişim zayıf olduğu için birinden bir bilgi isteyeceğin zaman bu çok uzun sürebiliyor. Yok mailleşme aşaması yok yazışma aşaması yok imza şuydu buydu bayağı bu tarz şeyler olabiliyor. Ama yani en ufak birimden muhtarından tutup yukarıya kadar bu doneleri alındığı zaman daha hızlı daha güzel olur. Böyle daha faydalı olabileceğini düşünüyorum.” **K9 (STK personeli, Erkek, Hatay, 35)**

Soru: Oluşturulan kriz merkezlerinin işlevsel olduğunu ve görevlerini yaptığını düşünüyor musunuz?

- “Evet, yaptılar. Bunu ben Hatay’da daha iyi gördüm. Çünkü niye? Gerek beslenme alanlarında gerek lojistik alanında gerek çadır kurmalarında gerek ikmal alanında her bölüme ayrı vali yanına da 2 tane kaymakam verilmişti. Yani bir bölüme alakalı bir sıkıntı olduğunda zaman direk valiye otomatikman çok rahat bir şekilde ulaşabiliyordum. O zaman burada Erzincan valisi vardı. Çok rahatlıkla kendisinin yanına gittik işte sayın valim durum bu, şu eksiklerimiz var bu eksiklerimiz var beslenme alanında şu malzemeler eksik. Yani onlar da eksiklikleri hemen temin edip diğer STK’larla birlikte her şeyde yardımcı oluyordu. Ha bu tek bir valiye bırakılsaydı burada çok büyük problemler olurdu. Ama her bölümün ayrı bir valisi olduğu için işler daha da hızlı ilerledi.” **K9 (STK personeli, Erkek, Hatay, 35)**

Soru: Yardım dağıtımında ve organizasyonunda insan faktöründen kaynaklı sorunların sebepleri nelerdir?

- “Bu sorun yalnızca bu depreme mahsus değil. Biz Maraş’ta 500 civarında yetime bakıyoruz, ramazanda kumanya dağıtıyoruz. Hep dağıtıyoruz yani. Bizim toplumdaki fakir insanlarda gelecek kaygısı vardır. Bundan dolayı da hep bir tık fazlasını ister. Biz bir çağrı sistemi, otomasyon program yaptık. Adı, soyadı, ihtiyacı gibi seçenekler vardı. Ama şimdi biz bu sistemi kapattık çünkü sürekli talep geliyor mükerrerlik oluşuyor. Mükerrerliği veyahut da yanlış dağıtımı önlemek için bu otomasyon programına kutucuklar koyduk. Evi yıkık, anne baba ölü, ağır hasarlı, az hasarlı, hasarsız gibi depreme ilgili seçeneklerle yardım organizasyonunda verimliliği artırmaya çalıştık. Ayrıca biz bu adamlara dedik ki siz buraya müracaat ettiğinizde sistem otomatikman cevap verecek. Biz bu insanları daha sonra bir program dahilinde aldığımız için dedik ki önce evi yıkıkları alalım, cenazesi olanları alalım, yetimleri dulları alalım vs. biz bunları seçtik bilgisayar üzerinden. Bu sefer onlara konum attık işte ayın 14 ünde filan yere gelin gıda ve hijyen yardımını alın. Normalde bizim yardım dağıttığımız yerde en fazla 15 kişiyi görürsünüz. Ama biz günlük 200 ila 800 kişi arasına yardım dağıttık. Kimse kimseyi görmedi, panik yok kavga yok gürültü yok. Bu biraz da krizi yöneten insanların özel becerisi ve tecrübeleriyle alakalı.” **K21 (STK yetkilisi, Erkek, Kahramanmaraş, 60)**

Soru: Bu sistemlere kayıtlı afetzedelerin çakışma durumunu nasıl kontrol ettiniz?

- “Aslında biz bu sistemi yazdık, hazırladık ama KVKK yüzünden tam kullanmadık. Çünkü orada veriler sızabilir. Hukuki altyapısı yok. Bir diğer husus da şu: depremde herkes depremzede olduğu için kamu personelleri de depremzede oldu. Biz şimdi bunların ne iş yaptığını bilemiyoruz. Bu programı mesela diğer kuruluşlara önerdik. Yapan oldu yapmayan oldu...Çakışmayı seçemedik. Onu seçme şansımız yok. Bunun için büyük bir organizasyon lazım. O çok büyük bir yazılım ister. Yaparsa devlet yapar.” **K21 (STK yetkilisi, Erkek, Kahramanmaraş, 60)**

Soru: Yardımların ilk günlerde geciktiğini düşünüyor musunuz?

- “Sahada devlet haricinde birçok STK, vakıf vs. vardı. Bunlar da gerekli eksiklikleri temin ettiler. Ciddi bir gecikme olmadığını düşünüyorum. Sonraki süreçte şöyle bir koordinasyon eksikliği yaşadık. Yardımlar çok suiistimal edildiği için kime ne dağıtıldığının tespitine dair ortak bir sistem kurulamadı. Daha önce valilik bu sistem üzerine çalışmıştı. Ama bu sistem saf dışı oldu. Sistemin adını tam hatırlamıyorum. Sistem aksayınca suiistimaller arttı, fazla alanlar diğerlerinin hakkına girdi”. **K24 (STK gönüllüsü, Erkek, Kahramanmaraş, 40)**

Soru: Sizce bu süreçteki en büyük eksikliğimiz neydi?

- “En büyük eksiklik, gelen çok fazla sayıda insana rağmen organizasyonun kurulamamasıydı. Gelenlerin ne kadarı profesyoneldi ne kadarı iş yapmaya uygundu acaba? **K41 (AFAD gönüllüsü, Erkek, Kahramanmaraş, 50)**

4.2.1) İletişim

Koordinasyon ve organizasyon süreçlerinin sağlıklı işleyebilmesi, etkili bir iletişimle sağlanabilir. Ayrıca afet esnası ve sonrası sürecin etkili olabilmesi ve afetten etkilenenlerin sürece yönelik bilgi alabilmesi için iletişim oldukça önemlidir. Afet süreçlerinde problemlerin

çözülmesinde, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde ve sağlıklı bir koordinasyon sürecinin yürütülmesinde iletişime ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Dolayısıyla koordinasyon ve organizasyon sürecinin alt bileşenlerinin başında iletişim olgusu gelmektedir. Bu nedenle afet esnası ve sonrası süreçte iletişimin nasıl yürüdüğü noktasında katılımcılara iletişim kaynaklı sorunlar yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur.

- “Kesintiler oldu. Gezici baz istasyonları geldi. Belirli saatlerde belirli yerlerde duruyorlardı. Onlar üzerinden iletişim kuruyorduk. 4-5 gün boyunca sürdü bu kesintiler.” **K14 (Kamu yetkilisi, Erkek, Hatay, 51)**
- “İletişimde aksaklıklar vardı tabii ki. Baz istasyonlarının hiçbirinin yeterli olmadığını düşünüyorum çünkü depremden hemen sonra biz herkesle iletişim kuramadık. İnternet yoktu. Bu iletişimsizlik yaklaşık 6-7 saat sürdü. Sonrasında telefonlarımızın şarj sorunu ortaya çıktı. Çünkü elektrik yoktu. İş yerimde jeneratör vardı oraya gittiğim için oradan bir şekilde şarj edebildim Operatörlerin istasyonları zarar görmüştü yani çöken binaların üstüne kurulduğu için aslında biraz da ondan kaynaklandı.” **K15 (Kamu personeli, Kadın, Hatay, 23)**
- “Biz geldiğimizde telefonlarımız ve internetimiz çekmiyordu. Bizim haberleşme aracımız var. Telsiz ve uydu üzerinden biz iletişimi sağladık. Ama doğrudur, iletişim yoktu.” **K2 (STK Yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 45)**
- “...Haberleşmede tabii ki sorunlar oldu. Benim birim müdürüm İstanbul’dan geliyordu. Maraş’tan ona doğru bilgi vermek zorundayım yani bilgi akışını devamlı güncellemek zorundayız. İşte AFAD’la görüşüldü mü görüşülmedi mi işte hangi lokasyonlar var vs. onların bütün bilgisini vermek zorundayız. Çünkü o da sorumlu olduğu için genel başkanımıza bilgi vermek zorunda. O günler çok sıkıntı yaşadık. Telefonun bazen çektiği anlar vardı. Bazı saatler arasında şebeke geliyor gibi durumlar vardı. Yani onlarla görüştüğünün haricinde ilk iki gün sıkıntıydı ama üçüncü gün geri tekrar normale döndü.” **K9 (STK personeli, Erkek, Hatay, 35)**
- “İlk gün çok sıkıntı oldu. Sonradan ara ara geldi. İlk gün hiç çekmedi telefon. İkinci gün belli bölgelerde çekti. Bana ulaşamayanlar vefat ettiğimi bile düşünmüş. WhatsApp’ı açtığımda bu minvalde mesajlar aldım. Çünkü benim mahallede yıkım çoktu. Arkadaşlar evimi karıştırdınca böyle bir karışıklık olmuş. Zannedersen üçüncü gün mobil istasyonlar kuruldu öyle öyle çekmeye başladı.” **K23 (STK gönüllüsü, Erkek, Kahramanmaraş, 25)**
- “Biz ciddi bir haberleşme sıkıntısı yaşadık teknik olarak. En önemli sıkıntı bu. Bazı ekiplerimizin telsizi vardı ama. Böyle bir altyapımız da var.” **K21 (STK yetkilisi, Erkek, Kahramanmaraş, 60)**

4.2.2) Dezenformasyon

İletişim hususunda yaşanan aksaklıkların yanı sıra afet süreci boyunca özellikle sosyal medya aracılığıyla ciddi bir dezenformasyon sürecinin yaşandığı iddia edilmektedir. Bu durum ise hem arama kurtarma hem de diğer yardım faaliyetlerini kesintiye uğratmakta ve kamuoyunda yanlış algı ve algılamalara neden olmaktadır. Bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde bilgi kirliliği olarak ifade edilen bu süreç, farklı mağduriyetlere de neden olabilmektedir. Bu kapsamda katılımcılara dezenformasyonun afet sürecinde nasıl bir etkide bulunduğunu tespit etmek amacıyla sorular yöneltilmiştir.

- “...Kuyruk şu yüzden oluyor. Yalan haber üreten internet siteleri var. İşte vakıf 5.000 TL veriyor bilmem valilik 5.000 TL veriyor diye yazıyorlar millet de birbirine söylüyor. O yüzden orası ana baba günü. Ondan dolayı. Şu anda kuyruğu azaltmak için dedik ki TC’nizin son rakamına göre başvuru alacağız.” **K33 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 50)**

Soru: Sizce sosyal medyada ortaya çıkan dezenformasyonlar afet bölgesine yapılan yardımları etkiledi mi?

- “Etkiledi. Özellikle yağmacıların buralara gelmesi ve aslında Hataylı olmayıp dış şehirlerden geldiği için ve hırsız olduğu için depremden hemen sonra her tarafı yağmalayıp insanların ve gönüllü kuruluşların yardım etmesini engellediler” **K15 (Kamu personeli, Kadın, Hatay, 23)**
- “...İnsanlar malum yani. İnsanlar televizyonlarda su yok diyordu benim depom su doluydu. Bunu medya bilinçli yapıyordu. Hatay’da özellikle algı operasyonu çok büyük. Bu bizi de zorluyor.” **K17 (STK yetkilisi, Erkek, Hatay, 39)**

Soru: Sosyal medyadaki dezenformasyon süreçlerinin afet bölgesindeki yardım ve çalışma faaliyetlerini etkilediğini düşünüyor musun?

- “Evet, belli bir açıdan düşünüyorum. Üzerimde Kızılay önlüğü varken yaptığım hareketlere dikkat ediyorum. Çünkü çöp dökerken bile insanlar videonu çekip farklı bir şekilde paylaşabilir...” **K6 (STK personeli, Erkek, Adıyaman, 23)**
- “İlla ki oldu. Yardım dağıtırken olumsuz durumlarla karşılaştık, hakaret işittik.” **K23 (STK gönüllüsü, Erkek, Kahramanmaraş, 25)**
- “Hayır, etkilemedi. Sosyal medyadaki videolar yanıltıcı olabiliyor. Burada kimsenin art niyetli, israfa yönelik bir eylemi yoktu. Olaylar farklı yorumlandı, abartıldı.” **K2 (STK yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 45)**
- “Düşünmüyorum. Çünkü gerekli yardımların hepsi ulaştı. Çocuklar ufak ufak notlar bile yazıyordu. Halkımız da bu konuda çok duyarlı. Bu yüzden olumsuz etkilediğini düşünmüyorum yalan haberler olsa bile...” **K4 (STK personeli, Kadın, Adıyaman, 23)**

4.3) Lojistik ve Depolama

Araştırma kapsamında belirlenen temel ana başlıklardan bir diğeri de lojistik ve depolamadır. Lojistik afet sürecinin sağlıklı işleyebilmesi için özellikle afet esnası ve afet sonra diye ifade edilen aşamaların merkezi konumunda yer almaktadır. Lojistik, afet esnasıyla birlikte afetzedelerin ihtiyaç duydukları her türlü malzemenin en hızlı ve en uygun maliyetle ilk üretim/gönderim yerinden tüketim noktasına ulaştırılması olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle bilimsel bir mantığı ve kendine has bir işleyiş sürecine sahiptir. Aynı zamanda lojistik hem yardım hem de koordinasyon ve organizasyon kavramlarıyla da iç içe geçmiştir. Nitekim yaşanan süreçte depremlerin hemen akabinde ekranlara yansıyan görüntülere bakıldığında ve katılımcılarla yapılan görüşmelerde lojistik kaynaklı kimi sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır. Lojistik, ulaşım, depolama ve dağıtım, iletişim, planlama gibi alt başlıklardan oluşmaktadır. Ancak bu alt başlıkları birbirinden ayırt etmek yerine bütünsel bir bakış açısıyla ele alınmanın daha uygun olacağı düşünülmektedir. Katılımcılara lojistik bağlamında ne tür sorunlar yaşandığını tespit etmek amacıyla kimi sorular yöneltilmiştir. Özellikle aynı yardımların ulaştırılması, depolanması ve dağıtılması hususunda ne tür bir stratejinin izlendiği anlaşılmaya çalışılmıştır.

Soru: Lojistik noktasında ne tür problemler yaşadınız?

- “Yüzlerce, binlerce tır geliyor belli bir süre içerisinde. Ama burada yeterli depolama alanı yok, yeterli personel yok, tasnif edecek personel yok. Depremden sonra kurulan sistem, bir hafta on gün kilitlenmiş. Çünkü sürekli malzeme geliyor ama bunları depolayacak ve tasnifini yapacak alan ve zaman yok. İlk baştaki dağıtımlar biraz kara düzen olmuş. Onu burada sorarak da öğrenebilirsiniz. İşte tır gelmiş mahallenin ortasına indirmiş, oradan herkese almış. Yani ilk bir hafta bu sorun yaşanmış. Sonrasında bu sistem oturtulmaya başlanınca artık kendi akışında iş yürümüş. Şöyle olması lazım: her ilin deprem öncesinde lojistiğinin nasıl yapılacağına belli olması gerekiyor. ... Aynı yardımların koordinasyonu aslında Aile Bakanlığına ait. ASYA denilen bir oluşum kapsamında. Bizde şu anda iki depo var aynı yardım deposu olarak. Tabi bu sayı olarak çok daha fazlaydı. 15 civarıydı. Kademe kademe gelen başlıklar azaldıkça depo sayısı da azaltıldı. En son dört tane kalmıştı. Onların ikisini daha kapattık. Bir tanesi OSB'deydi. Bir tanesi de Urfa'daydı. Şimdi sorun şu: depremlerle beraber her yerden yardım yağmaya başlıyor karmaşık bir şekilde. Yardım gelmesinde bir problem yok aslında. Bunların depolanmasında ve tasnif edilmesinde sorun oluyor. Aslında yardım daha gelmeden önce koordinasyonun başlaması lazım. Burada sorunları gördükten sonra şöyle düşündük. Bütün illerde tasnifin yapılıp da gelmesi lazım...” **K1 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 30)**
- “İlk iki ay ben sabah yedi buçuktan gece saat bire kadar depodaydım. Öyle günler oldu ki günde 200 tane tır geldi. 200 tane tır yönetmek mümkün değil. İndirip kaldırması ayrı dert. Bir de tırlar karışık geldi. Mesela hijyen de var gıda da var soba da var yani tasnif etmek zor oldu. Personel sayımız azdı... Büyük oranda başarılı olduğumuzu düşünüyorum ben. Yani %80 oranında bir başarı var... ASYA, Aile Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün kurduğu bir alt birim diyebilirim. AFAD'ın aynı yardımlarını organize eden bir birimi olarak çalışıyor.” **K33 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 50)**
- “Lojistikten sorumluyum. Buradaki depolardaki yetkililer diğer kurumlardan görevlendirme ile atanan insanlar. Lojistik sistemini bilmiyorlar. Ben normalde bir bölgenin lojistik birim yöneticisiyim. Bizim

halihazırda 23 depomuz var. Gerekli malzemelerimiz var. Burada da Kahta'daki depoyu kullandık. 144 tane STK'ya biz malzeme verdik. Deponun yarısını biz yarısını SYDV kullandı. Ama aramızda çok fark vardı. Biz daha malzeme araçtayken sistemi kuruyoruz. Bozulacak malzemeyi hemen kullanıma soktuk, köye yolladık. İlaç geliyordu hemen İl Sağlık Müdürlüğü üzerinden hastanelere gönderiyorduk. Yurt dışı mı geldi? Hemen helal sertifikası var mı diye kontrol ettik.... Diğer depolar çok zorlandı. Sonlara doğru bir sistem geliştirdiler. Onlar için de bir tecrübe oldu. Bizden de yardım istediler ama yoğunluğumuz çok fazlaydı. Burası çok büyük bir afet bölgesi. Biz köylere helikopterlerle sevkiyat yaptık.” **K3 (STK yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 40)**

- “Bizim burada depomuz var. Kilis'teki lojistik merkezinden, Tokat'tan ve diğer illerden gelen yardımlar burada depolanıyor. İhtiyacı olanlar bize talep ediyor. Depodan tır yüklenip bize geliyor. Bizi indirme yapıyoruz. İlk bir ay kendi araçlarımızla biz dağıttık. Sonrasında biz bir konum belirledik. İhtiyaç sahipleri bize ulaşıyor.” **K23 (STK gönüllüsü, Erkek, Kahramanmaraş, 25)**
- “...Biz aynı yardımlardan sorumluyuz. Lojistik büyük sıkıntıydı. İlk ay bitmeden onu çözdük. Bazı eksiklikleri de saha da tespit ediyorsun. Araç olmuyor, personel olmuyor vs. İletişim becerileri olan insan bulmak lazımdı. İŞKUR'dan bize personel geldi ama çok deneyimsizlerdi. Onların alımındaki kriter biraz mağduriyet durumlarına göre belirlendi. Yakınlarını kaybedenleri istihdam etmeyi planladılar. İŞKUR üzerinden alıp çalıştırmak mantıklı da. Gelen tırların tasnifi çok sıkıntı...İçerisindeki malzemeyi hesaplarsınız ciddi bir dağıtım olması gerekiyor. Ama gelen malzemenin ne olduğu belli değil. Kolilerin bazısı boş, bazısı dolu, bazısı kullanılamaz eşya dolu. Böyle sıkıntılar oluyor. Vali bey hesap sorsa cevap veremezsin yani. Bir diğer yandan eldeki personel profesyonel yardım ve koordinasyon için yeterli değil.” **K35 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 51)**

Soru: Depremden sonra gelen yardımları depolamada sıkıntılar yaşandı mı?

- “Çok yaşandı. Ben Ankara'dan dönerken depoları ayarlamaya çalıştım zaten. Valilikten çağırıldılar. Yolda gelirken TMO'nun depolarını ayarladık. Tabi bu süreçte çok fazla iletişim sorunu yaşadık. İlk günlerde tır sayısı çok fazlaydı. TMO yetmedi başka depolar açtık.” **K33 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 50)**
- “İlk dönem şöyle oldu: ikinci günden itibaren inanılmaz malzeme geldi. Hem buranın TMO'nun depoları kullanıldı hem de Kâhta'da bir depo bulduk. Çünkü Kâhta burada afetten en az etkilenen ilçeydi. Oraya indirdik. Üniversite mutfağına zamanla yerleştik. Mesela üniversite kapasitesi 10 tane ocaktı biz bunu tam 44 ocağa çıkarttık. 300.000 öğün yapıyorduk hatta mutfağın altında biz. Mutfakın altında bir küçük depo da yapmıştık. STK'ların çoğunun ihtiyacını biz karşılıyoruz. Malzeme veriyoruz onlara yemek yapmaları için mesela. Sosyal medya grubumuz var STK'larla paylaşıyoruz malzeme talep durumunu. Ayrıca biz depolama işinde de tecrübeliydik zaten. Lojistik A.Ş.'miz gönderilen gıda malzemelerini gerekli şekilde tasnif edip getiriyordu.” **K2 (STK yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 45)**

Soru: Gelen yardımlar düzenli mi geliyordu ilk günlerde?

- “Hayır, çok karışık geliyordu. Yani indirilecek yer bile yoktu. Yani adamlar bizimle irtibata geçiyordu nereye indirelim kimse bizi kabul etmiyor diye. Adamlar da bir an önce boşaltıp geri dönmek istiyor. Biz de sosyal yardım ve inceleme görevlisi olarak sahada olduğumuz için ihtiyaç sahibi hangi mahalleler varsa oralara yönlendiriyorduk. Oralarda kendi imkanlarıyla dağıtıyordu. Tabi onlar dağıtım yaparken biz hep bu tür depolarda sürekli sirkülasyon şeklinde ya köylere gönderiyorduk ya mahallelere ya çadır kentlere ya konteyner kentlere. Malzemeleri korucular, TYP kapsamında alınan İŞKUR elemanları ve askerlerle birlikte tasnif edip dağıtıyorduk. İlk zamanlar iş yükü başta çoktu ama adam eksikliği de yoktu yani. Hani Allah razı olsun Türkiye'nin her yerinden memuru geldi, gönüllüsü geldi şuydu geldi buyu geldi. Bizi yalnız bırakmadılar. Ama gittikçe gönüllüler vesaire görevlendirmeler çekilince şu an daha çok Valilik Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı üzerinden yürütmeye çalışıyoruz.... Stoğumuzu başka bir birim görebiliyor. Bizim bütünleşik, TÜBİTAK tarafından hazırlanmış bir bilgi sistemimiz var. Biz bütün girişleri oraya yapıyoruz bunu genel müdürlükte işte bakanından daire başkanına bakan yardımcılığına kadar bizim stoğumuzda ne var ne yok hangi malzemelerimiz var hangi malzemelerimiz yok öncelikli ihtiyacımız nedir diye her şeyi onlar takip edebiliyor. Malzeme gelir gelmez irsaliyesini alıyorum, sayımını yapıyorum ondan sonra sisteme işliyorum ben. Sisteme işledikten sonra gönderimi yapıyorum. Bunu sen de görebilirsin yani bakan da görür vali de görür.” **K34 (Kamu yetkilisi, Erkek, Adıyaman, 45)**

Lojistiğin önemli unsurlarından bir diğeri ise ulaşımdır. Afetin kışa denk gelmesi ve iki büyük depremin ulaşım yollarına ve Hatay Havalimanında hasara neden olması da lojistik faaliyetlerin

aksamasına neden olmuştur. Planlama ve koordinasyonun da tam anlamı ile sağlanamaması ve bireysel çabalarla deprem bölgesine çok sayıda insanın kişisel araçlarıyla gitmek istemeleri ulaşımı sekteye uğratmıştır.

4.4) SWOT Matrisi

Çalışma kapsamında görüşülen katılımcıların yanıtları doğrultusunda afet yardım ve koordinasyon sürecinin güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditlerine ilişkin görüşler analiz edilmiş ve Şekil 2’de sunulmuştur. SWOT analizi, çalışmada ikinci bir analiz türü olarak uygulanmıştır. Bulguları daha net ve bütüncül bir biçimde görebilmek için bu analiz türü tercih edilmiştir. Analizdeki içsel (**S**, **W**) ve dışsal faktörleri (**O**, **T**) belirlemek için ifadelerin tekrarlanma sıklıkları baz alınmıştır.

<p>GÜÇLÜ YÖNLER / STRENGTHS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toplumdaki dayanışma duygusu (f:11) • Gönüllü personel desteği (f: 9) • Beslenme organizasyonu (f: 7) 	<p>ZAYIF YÖNLER / WEAKNESS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bölgeye ulaşım sıkıntısı (f: 14) • Arama-kurtarma sürecindeki aksamalar (f: 16) • Müdahale planındaki aksamalar (f: 6) • İletişim sorunları (f: 11) • Lojistik ve depolama (f: 12)
<p>FIRSATLAR / OPPORTUNITIES</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gelecekteki olası diğer afetlere yönelik deneyim (f: 8) • Sağlıklı kent ve imar planlarının yapılması (f: 7) • Gönüllü iş gücünün nitelikli hale getirilmesi (f: 7) • Toplumda afet bilincinin oluşturulması (f: 6) 	<p>TEHDİTLER / THREATS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Barınma sorunları (f: 10) • İnsan faktöründen kaynaklı sorunlar/stokçuluk (f: 7) • İnsanların yardımlara bağımlı hale gelmesi ve bunun yol açtığı istihdam sorunları (f: 6) • Manipülasyonlar (f: 7) • Yağmalama olayları (f: 7) • Kentlerin temel dinamiklerini yitirmesi (f: 9)

Şekil 2. Katılımcıların görüşleri doğrultusunda hazırlanan SWOT matrisi
Figure 2. SWOT matrix based on the views of the participants

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Başarılı bir afet yönetimi için üç temel aşamanın doğru bir şekilde okunması gerekmektedir. Afet öncesi, afet esnası ve afet sonrası olarak ifade edilen süreçte; afet öncesi, önleme ve zarar azaltma kısaca hazırlık aşaması olarak ifade edilmektedir. Afet esnası süreç ise, arama-kurtarma ve ilk yardım faaliyetlerini kapsamaktadır. Afet yönetiminin son aşaması ise, iyileştirme ve yeniden inşa sürecinden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında hem yaşanan aksaklıkların hem de afet yönetiminin etkinliğinin görülmesi noktasında afet yönetim aşamaları belirleyici olmuştur.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler, saha gözlemleri ve literatür üzerinden elde edilen bilgiler değerlendirildiğinde, resmi kurumların olası afetler için bir hazırlığının olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle, AFAD’ın kuruluşu ve Van depremi ile birlikte bütünleşik afet yönetim sisteminin benimsendiği; afete dirençli bir toplum oluşturmak adına hem hukuksal hem kurumsal hem de toplumda farkındalık oluşturacak faaliyetlere ağırlık verildiği anlaşılmaktadır. 2014 yılında hayata akseden kısa adı TAMP olan “Türkiye Afet Müdahale Planı” bunun bir örneğidir. Yine TAMP’ın bilişim altyapısı olan Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi olarak ifade edilen AYDES uygulaması da hazırlık örnekleri arasında yer almaktadır. Diğer bir örnek de depremlerin hemen öncesinde Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde kısa adı ASYA olan, doğal afetler esnasında hızlıca hareket etmek amacıyla Acil Sosyal Yardım Ekibi’nin kurulmasıdır. ASYA kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından afetten etkilenenlere aynı yardımlar sağlamak amacıyla 14 ilde 15 lojistik deponun kurulmasına karar verilmiştir. Ayrıca katılımcıların verdiği bilgilerde afet öncesi olarak ifade edilen süreçte afet farkındalığının

kazandırılması hususunda kamu olarak birtakım hazırlıkların yapıldığı anlaşılmaktadır. Bir paradigma değişimi olarak okunan kriz yönetimi anlayışı yerine risk yönetimi anlayışının benimsendiği yeni afet yönetim sisteminde AFAD'ın fay hatları üzerinde bulunan her il için yayınladığı ve olası afet senaryolarının belirlendiği risk haritaları mevcuttur. Bu kapsamda da olası depremler için hazırlanan projeksiyonlar söz konusudur. Bu projeksiyonlara göre olası can ve mal kayıpları da hesaplanmıştır. Ancak, görüldüğü üzere, il bazlı depremlerin beklendiği; plan, program ve alınan kararların da bu eksende gerçekleştirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim AFAD'ın acil durumlarda iller arası yapmış olduğu eşleştirmeler de bunu kanıtlar niteliktedir. Deprem ile birlikte birbirine yardım etmesi gereken iller depremden etkilendiği için il bazlı yardım faaliyetleri aksamıştır. Görüşülen bir AFAD yetkilisi enkaz altında kaldığını ve sonrasında enkazdan çıkarılarak görevine döndüğünü belirtmiştir. Başka bir AFAD yetkilisi ise, afet destek müdahale planında olası afetlerde yardıma gidecek illerin olduğunu ama bu depremde destek şehirlerin de depremi yaşadığını ve dolayısıyla uzak illerin deprem bölgelerini desteklemek zorunda kaldığını aktarmıştır.

Kısacası, kamunun afet öncesine dönük kimi hazırlıkları söz konusudur. Ancak, böylesi geniş bir alanı ve milyonlarca insanı etkileyecek bir deprem hazırlığı söz konusu değildir. Planlamalar il bazlı yapıldığı gibi eşleştirilen illerin de deprem mağduru olması kimi sorunları beraberinde getirmiştir. İkinci olarak, afete dirençli bir toplum oluşturmak sadece kamu otoritesi ve kamu kurumlarıyla sınırlandırılmamalıdır. Nitekim toplumun bütün kesimlerinin böylesi bir farkındalığı kazanması gerekmektedir. Afet bölgesindeki gözlemlerimizde yıkımın en çok tarım arazisi olarak kullanılması gereken ova ve sulak alanlarda olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda yerel yönetimlerin sorumluluklarını gündeme getirmektedir. Yine dikey yapılanmanın getirdiği yıkım da bunun bir yansımasıdır. Diğer bir husus ise, eşleştirme yapılan iller ve görevlendirilen personelin eşleştirildiği ilin coğrafyası ve yerleşim düzeni hakkında bilgi sahibi olmamasıdır. Bu durum sadece arama kurtarma için değil yardım faaliyetlerine katılan görevli ve gönüllüler için de geçerlidir. Bölgeye gönderilen gönüllü ve görevli personelin büyük bir kısmının buldukları yere ilk kez geldikleri anlaşılmıştır. Bu durum, oryantasyon eğitiminin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Afet öncesi hazırlık, aslında toplumun bütün kesimlerini ilgilendiren bir içeriğe sahiptir. Burada tek bir kurumu ya da kişiyi sorumlu tutmak bir bakıma kişisel sorumlulardan kaçmak anlamına gelmektedir. Bu minvalde öz eleştiri yapmak ve gelecek afetlere hazırlık noktasında neyi eksik yaptık sorusunun kamusal düzlemde, sivil toplum kuruluşları kapsamında ve vatandaş olarak yanıtlanması gerekmektedir. Alanın büyüklüğü ve etkilenen insan sayısının fazla oluşu nispeten geçerli bir neden olsa da afet öncesi hazırlık için zarar azaltma ve önleme noktasında yapılması gerekenleri ve eksiklikleri görmemize bir engel oluşturmamalıdır.

Afet esnası süreç ise, arama kurtarma ve ilk yardım faaliyetlerinden oluşmaktadır. Afetzedelerin en fazla eleştiri yönelttiği konularının başında da bu durum gelmektedir. Afete geç müdahale edildiği, yeterli ekibin olmadığı, ekipman ve malzemenin yetmediği ifade edilmiştir. Arama kurtarma bağlamında yetkili mercilerle yapılan görüşmelerde ise alanın büyüklüğü, yıkılan ve ağır hasar alan bina sayısının fazlalığının söz konusu müdahalelerin görünürlüğünü azalttığı, yine mevsim şartlarının intikali ve arama kurtarma faaliyetlerini zorlaştırdığı ifade edilmiştir. AFAD'ın 08.03.2023 tarihinde yapmış olduğu basın duyurusunda 2021 yılında birlik ve ekiplerde toplam 1796 arama ve kurtarma teknisyeni görev yaparken 2022 yılında bu rakamın 2681'e yükseldiği ifade edilmiştir (AFAD 2023c). Yine AFAD'ın (2023d) 11.02.2023 tarihinde yayınlamış olduğu 27. basın bülteninde, bölgede AFAD, PAK, JAK, JÖAK, DİSAK, Sahil Güvenlik, DAK, Güven, İtfaiye, Tahlisiye, MEB, STK'lar ve uluslararası arama kurtarma personelinin oluşan toplam 32.071 arama kurtarma personelinin görev yaptığını ve Dışişleri Bakanlığı'ndan alınan bilgiler neticesinde diğer ülkelerden gelen arama kurtarma personeli sayısının ise 8.294 olduğu ifade edilmiştir. Öte yandan dönemin Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum, 05.03.2023 tarihinde yapmış olduğu açıklamada 1 milyon 728 bin binanın incelendiğini 227 bin 27 binanın yıkık, acil yıkılacak ve ağır hasarlı olduğunun tespitinin yapıldığını açıklamıştır. Bu bilgiler ışığında, arama kurtarma noktasında ekip ve ekipman sayısının yeterli olup olmadığı

sorgulanmalıdır. Elde edilecek çıktılar neticesinde, sadece AFAD bünyesinde olmayıp bütün kamu kurumlarının ve STK'ların imkanları dahilinde gönüllülük esasıyla çalışacak ve her türlü ekipmana sahip olacak arama kurtarma personellerinin yetiştirilmesi gerekmektedir.

Saha gözlemleri ve bölgede çalışan STK'larla yapılan görüşmelerde de arama kurtarma noktasında bir hazırlıklarının olduğu, kendi ekiplerini tesis ettikleri, AFAD'ın belirli dönemlerde kurslar açtığını ve bu kurslarda başarılı olanların akredite edildiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan depremlerin büyüklüğü ve alanın genişliği nedeniyle arama kurtarma esnasında akreditasyon uygulamasının bu depremde uygulamaya aksettirilemediği de yetkili kişilerle yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır. Profesyonellik ve oldukça kritik eğitimlerle dolu bir süreci gerektiren bir alanda gelişigüzel yapılan arama-kurtarma faaliyetlerinin yarardan çok zarar verdiğinin literatürde sıkça örneği söz konusudur. Aynı zamanda olası tecrübesiz davranışların doğuracağı mağduriyetlerin hukuksal yansımalarının da dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. Neticede ülkenin imkân ve kaynakları ölçüsünde arama-kurtarma ve ilk yardım konusunda da birtakım önlemler alınması ve farklı hareket planlarının yapılması gerekmektedir.

Afet sonrası sürecin odak noktasında iyileştirme ve yeniden inşa etme faaliyetleri yer almaktadır. Hem afet esnası hem de afet sonrası süreçte afetten etkilenenlerin yaralarını sarmak ve afetzedelerin temel ihtiyaçlarını karşılamak gerekmektedir. Bu kapsamda aynı yardımlar diye ifade edilen beslenme, giyim ve kişisel hijyen malzemelerinin temini ilk sırada yer almaktadır. Depremzedelerle ve saha personelleriyle yapılan görüşmelerde aynı yardımlar hususunda kimi problemler yaşandığı anlaşılmıştır. Afetin geniş bir alana yayılması ve 14 milyon insanı etkilemesi, rutin yaşantının sekteye uğraması, afetzedeleri kişisel ihtiyaçlarını başkaları aracılığıyla karşılamak zorunda bırakmıştır. Her ne kadar bölgeye kamu, STK'lar ve kişisel çabalar sonucu büyük yardımlar yapılmış olsa da bu yardımların dağıtımı ve koordinasyonunda kimi problemler olmuştur. Özellikle afetzedelerin büyük bir kısmı ilk üç gün kendi başlarının çarelerine bakmak zorunda kaldıklarını ve herhangi bir yardım alamadıklarını ifade etmişlerdir. İlk gelen yardımların gelişigüzel oluşu da bu süreci tetiklemiştir. Yapılan görüşmelerden ve saha gözlemlerinden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, TAMP planında beslenme ana çözüm ortağı olarak görünen Kızılay'ın oldukça profesyonel bir şekilde hareket ettiği ancak onun da sistemini tam kapasite ile işletebilmesi için en az bir haftalık bir zaman kaybına uğradığı anlaşılmaktadır.

Aynı yardımların başlangıçta tasnifinin yapılmadığı, ne kadar yardımın geldiği ve bu yardımların kime, nasıl ve ne şekilde dağıtıldığına dair kayıtların olmadığı yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır. Yetkili kurumlar, yaklaşık iki haftalık sürenin sonunda gelen yardım tırlarının kontrolünü sağlamış ve belirlenen depolara yönlendirebilmiştir. Özellikle, geçen iki haftalık süre içerisinde gelen yardımların envanteri tam olarak tutulamamış ve yardımların kontrolü tamamen sağlanamamıştır. Bu durum da depremzedelerin şikayetlerinin ana nedeni olmuştur. Yardımlar kayıt altına tam olarak alınamadığı için bazılarının bu süreci fırsata çevirdiği ifade edilmiştir. Yine yardımların dağıtılmasında başlangıçta herhangi bir takip uygulaması tam olarak kullanılmamış, bu durum da mükerrerliklere neden olmuştur.

Diğer bir husus da yardım sürecinin ne zaman sonlanacağına ilişkin belirsizliktir. Yardımlarının uzamasının hayatın normalleştirilmesini engellediği iddia edilmiştir. Bu hususta bir plan olup olmadığı muğlak görünmektedir. Doğru enformasyon ile bu durumun üstesinden gelinebilir. En azından karar verici mercilerin bölge halkını süreç hakkında aktif bir biçimde bilgilendirmeleri ve normal yaşama dönüş için teşvik etmeleri gerekmektedir. Sonuçta afetin büyük bir ekonomik yükü söz konusudur ve bu durum hem devlet hem de toplum için sorun teşkil etmektedir.

Afet bölgesinde geçirilen zaman diliminde yardımların dağıtımının oldukça sistemli hale getirildiği gözlemlenmiştir. Gelen yardımların kayıtları tutulmakta, kime ne verildiği kullanılan sistemlerle takip edilebilmektedir. Sosyal ve mobil marketlerde, konteyner ve çadır kentlerde yardım dağıtımı belirli bir plan ve program dahilinde kayıt altına alınarak yapılmaktadır.

Afet sonrası sürecin diğere önemli bir sacayağı ise barınma ve ısınmadır. Depremlerin olduğu zaman dilimindeki mevsim şartları ve afetin geniş bir alana yayılması kimi sorunlara neden olmuştur. Başlangıçta çadır ve konteyner bulmak önemli bir sorun olarak ifade edilmiştir. Aslında aynı yardım süreçlerinin sektöre uğramasının bir nedeni de bireysel çadır ve konteynerlerin dağıtılmasıdır. Bu nedenle toplanma alanları oldukça önemlidir. İhtiyaç duyulan hizmetlerin verilmesi, çadır ve konteyner kentlerde daha kolay bir şekilde yürütülmektedir. Sahadaki gözlemler ve katılımcılarla yapılan görüşmelerde depremlerin ilk haftasında barınma ve ısınma noktasında ciddi sorunların yaşandığı ifade edilmiştir. Geline noktasında barınma bağlamında çadır kentlerin iklim koşullarıyla birlikte insanları zorladığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle çadırdan konteynere ve sonrasında ise kalıcı konutlara giden bir süreç söz konusudur. Dolayısıyla hayatın normalleşmesi kalıcı konutların inşasıyla mümkün olacaktır. Sürecin uzaması, hayatın normalleşmesini geciktireceği gibi afetzedelerin yaşadıkları stres ve travmanın da derinleşmesine neden olacaktır.

Çadır ve konteyner kentlerin yönetimi AFAD ve MEB iş birliği ile yürütülmektedir. Çadır ve konteyner kent yetkilileriyle yapılan görüşmelerde bu tür durumlar için yeterli bir eğitim almadıklarını, kurumları tarafından görevlendirmeye yönetim pozisyonunda bulduklarını belirtmişlerdir. Sonuçta, çadır ve konteyner kenti yönetmek uzmanlık gerektiren bir muhtevaya sahiptir. Yaşanan depremlerle birlikte afet öncesi hazırlığın ve eğitimin önemi bir kez daha anlaşılmıştır. Gelecekteki olası afetler için afet sosyolojisi, afet psikolojisi, yönetim, organizasyon, lojistik ve koordinasyon başlıklarına hâkim olan; yönetme becerilerine haiz yöneticilerin önceden sürece hazırlanması gerekmektedir. Afetin doğurduğu yeni rutini bilmemek kimi sorunları ve problemleri tetikleyebilmektedir. Nitekim, yönetim ne kadar iyi niyetli olursa olsun yönetme becerileri eksikse, sorunları aşmak yerine yeni sorunlara neden olabilir.

Afetle birlikte kamu tarafından afetzedeler için nakdi yardımlar taahhüt edilmiştir. Her hane için nakit desteği verilmesi, kira yardımı ve yakınlarını kaybedenler için ise kişi başı 100.000 TL yardım yapılması öngörülmüştür. Söz konusu yardımların afet mağdurlarına ulaştırılmasında herhangi bir problem olmadığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Nakdi yardımlar hususunda en büyük problem bireysel yardımlardır. Çadır ve konteyner kentlerde hayırseverler tarafından yapılan yardımlar kimi problemlere neden olmaktadır. Bu durumun çözümünde kamu odaklı bir yaklaşımın benimsenmesi, AFAD ve Kızılay gibi kuruluşların öncü olması gerekmektedir. Bu durum da kurumsal kimlik ve güvenilirlik kavramlarını gündeme getirmektedir. Kamuoyunda oluşan algının türü, bireylerin kurumlara olan bakış açısını da değiştirebilmektedir.

Afet esnası ve sonrasında süreçte yapılan yardım faaliyetleri noktasında katılımcılarla yapılan görüşmelerde sorun olarak belirlenen ana temalardan bir diğere ise koordinasyondur. Eşgüdüm olarak ifade edilen koordinasyon kavramı, yardım faaliyetlerinin özünü oluşturmaktadır. Nitekim, deprem sonrası süreçte hem arama-kurtarma ve ilk yardım faaliyetlerinde hem de aynı yardımların dağıtılmasında ve afet sürecinin yönetilmesinde merkezi konumda yer almaktadır. Ayrıca başarılı bir lojistik operasyonunun yürütülebilmesi hususunda da koordinasyon temel unsurdur.

Koordinasyon sürecinin en önemli parametresi ise, iletişim olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem yetkililerle hem de afetzedelerle yapılan görüşmelerde deprem sonrasında koordinasyon eksikliğine dikkat çekilmiştir. Etkili bir koordinasyon için etkili bir iletişim ağı oluşturulmalıdır. Sağlıklı bir iletişim tarzının geliştirilememesi ve beraberinde dezenformasyonu tetiklemesi afetin hemen sonrasında birtakım problemlere neden olmuştur. Hem vatandaşla hem de STK'larla etkili bir iletişim kurulması gerekmektedir. Her ilde kriz merkezi oluşturulmasına rağmen afetin şoku kısa sürede atlatılamamış ve etkili bir iletişim mekanizması oluşturulamamıştır.

TAMP planında AFAD'ın rolünün koordinatörlük olduğu ifade edilmektedir. Buna dönük olarak deprem süreci sonrasında AFAD'ın koordinasyon için gerekli altyapı ve personele sahip olup olmadığı ve süreci koordine etmekteki başarısı hem iç denetimle hem de bağımsız denetleme organları tarafından gözden geçirilmelidir. Koordinasyondaki eksikliklerin nedenleri tespit edilerek sonraki afetler için gerekli altyapı, personel ve ekipman ihtiyacı giderilmelidir.

Son ana tema ise, ilk iki temayla iç içe geçen ve yardım sürecinin merkezi konumunda yer alan lojistik sürecidir. Daha önceden belirtildiği üzere lojistik; depolama, dağıtım, ulaşım, koordinasyon ve daha pek çok alt bileşenden oluşan bir sürece denk gelmektedir. Kısacası, ihtiyaç duyulan malzemenin ilk üretim yerinden tüketim noktasına varıncaya kadarki etkin maliyetli akış sürecini kapsamaktadır. Afet esnası ve sonrası ihtiyaç duyulan malzemelerin ve arama kurtarma ekiplerinin afet bölgelerine sevk edilmesi, gelen malzemelerin kayıt altına alınarak, uygun koşullarda depolanması ve ihtiyaç sahiplerine hızlı bir şekilde ulaştırılması gerekmektedir.

Lojistik sürecinin aksamasında veya sorunlar yaşanmasında en büyük engellerden biri ulaşım ve hava şartlarının problem teşkil etmesidir. Deprem sürecindeki iklim koşulları, hava ve kara ulaşımında çeşitli engellerin bulunması lojistik konusunda problemleri tetiklemiştir. Özellikle Hatay havalimanının hasar görmesi başlangıçtaki arama kurtarma personelinin ve yardım malzemelerinin Hatay'a ulaşmasını geciktirmiştir.

Diğer bir husus da koordinasyon başlığında belirtildiği üzere yardım seferberliğinin plansızlığından kaynaklanmaktadır. Çok sayıda yardım tırının gelmesine rağmen yardım malzemelerinin depolanacağı uygun alanlar söz konusu değildir. Katılımcılardan edinilen bilgilerden ışığında, lojistik noktasında yaşanan problemlerin neler olduğu anlaşılmaktadır. Yardımların gelişigüzel, plansız bir şekilde araçlara yüklenmesi, uygun depolama alanlarının olmaması, gelen malzemenin fazlalığı ve ekipman yetersizliği nedeniyle kayıt altına alınamaması, ulaşım kaynaklı sorunlar, personelin eğitimsizliği, malzeme envanterini ve dağıtımını sağlayacak uygun programların olmaması, koordinasyonun zayıf kalması ve yetki karmaşası gibi durumlar afet lojistiği bağlamında karşılaşılan sorunlardır. Her ne kadar afetin büyüklüğü ve yıkıcılığı başlı başına bir sorun olsa da sonraki afetler için nelerin yapılabileceği ya da nelerin yapılmaması gerektiği hususunda Kahramanmaraş depremleri dersler çıkarılması gereken acı bir örnek olarak karşımızda durmaktadır. Ülke olarak seferber olduğumuz bu süreçte, afet bilinci ve afet farkındalığının yardım süreçlerinde de öncelikli bir unsur olduğu bilinmelidir. Keza yardım etmek isterken aslında yeni sorunlara bile neden olunabilmektedir. Dolayısıyla toplum olarak yaşanan afet sürecini unutmadan öz eleştiri yaparak gelecekte yaşanması muhtemel afetler için hazırlıklar yapılması gerekmektedir.

Özetle, kamunun afete dönük ciddi bir farkındalığı ve altyapı oluşturma isteği söz konusudur. AFAD, TAMP, AYDES, ASYA bunun en iyi örnekleridir. Ancak planlama ve uygulama bağlamında aksaklıklar söz konusudur. Örneğin, TAMP afet esnası ve sonrasına odaklı bir plan olarak karşılık bulmaktadır. TAMP'ın uygulamasında yerel ve ulusal düzeyde birçok çözüm ortağı söz konusudur. Afet sonrası süreç hızlı hareket etmeyi gerektirmektedir. Bu kadar fazla kurumu aynı anda organize etmek ve yönlendirmek oldukça zor olduğu için sürecin sadeleştirilmesi, bürokrasinin azaltılması ve yetki karmaşasının son bulması gerekmektedir. Öte yandan, afet öncesi hazırlık başarılı bir afet yönetiminin ilk şartıdır. Çünkü afet öncesi hazırlık, afet esnası ve afet sonrası çalışmaların sağlıklı bir şekilde işleminin anahtarı niteliğindedir. Bu kapsamda afet bilincini oluşturmak ve afete dirençli bir toplum inşa etmek afet öncesi çalışmalarla mümkündür. Toplumun ferasetini ve afet esnasındaki duygudaşlığını afet farkındalığına dönüştürebilmek, afet öncesi hazırlık noktasında gerekli eğitim ve önlemlerin alınmasıyla sağlanabilir.

Çalışmada elde edilen çıktılar üzerinden olası diğer afetler için geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Risk analizlerinin yapılması, bu analizlere göre hukuksal ve kurumsal altyapının tesis edilmesi
- STK'lar ve kamu kurumları arasındaki iletişimin hukuksal ekseninde tanımının yapılması ve birbirini tamamlayacak projelerin hayata aksettirilmesi
- İmar aflarının durdurulması, kentsel dönüşüm için hızlı bir şekilde yasal altyapı oluşturularak toplumun bu yönde farkındalığının geliştirilmesi
- Tarım arazilerinin imara açılmasına izin verilmemesi
- Dikey yapılanma yerine yatay yapılanmanın teşvik edilmesi
- Afet farkındalığının oluşturulması. Bu doğrultuda kamu spotu, reklam, kısa film, belgesel gibi hususlarla toplumun zihninde afet olgusunun canlı tutulması
- Afet farkındalığı için ilk eğitimden üniversiteye bir dizi öğrenme modelinin sürece dahil edilmesi
- İlk yardım ve çadır eğitiminin ilk eğitimden başlanarak bütün eğitim kademelerinde öğretilmesi
- Afete dirençli kentler oluşturmak amacıyla kamu, yerel yönetimler, STK'lar arasında eşgüdümü sağlayacak organizasyonlara ağırlık verilmesi
- TAMP planının gözden geçirilerek eşgüdüm noktasındaki aksaklıkları engelleyecek önlemlerin alınması
- TAMP planındaki uygulamaların gözden geçirilerek yaşanan afet süreci üzerinden revize edilmesi, bürokrasinin azaltılması ve yetki karmaşasının sona erdirilmesi
- Afet acil yönetim uzmanlarının sayısının artırılması ve bu eğitimin daha geniş kesimlere aktarılması
- Fen ve mühendislik disiplinlerinin yanı sıra afet sosyolojisi ve afet psikolojine dönük bilimsel çalışmaların desteklenmesi
- Afetler esnasında başka bölgelerden görevlendirilen personelin görevli olduğu bölgeye önceden gönderilerek oryantasyon eğitimine tabi tutulması
- Acil toplanma alanlarının hiçbir şekilde imara açılmaması
- Acil toplanma alanlarında arama kurtarma ve ilk yardım için gerekli olabilecek malzemelerin depolanabileceği alanların tesis edilmesi. Depremzedeler kalıcı konutlarına geçtikten sonra boşalan konteynerlerin toplanma alanlarında acil durum hızlı destek malzeme deposu olarak kullanılması (Jeneratör, balyoz, elektrikli testere, murç, çekiç, hilti, kriko vb.)
- Afetten etkilenenlerin yaşadıkları stres ve travma bağlamında verilen psikososyal desteğin alanında uzman kişiler tarafından verilmesi
- İletişim servis sağlayıcıların binalara baz istasyonu kurmasına izin verilmemesi. Baz istasyonlarının binalar yerine sabit ve bağımsız birer yapı olarak inşa edilmesi
- İletişim servis sağlayıcılarının belirli oranlarda mobil baz istasyonlarına sahip olmalarının sağlanması
- Kamu kurumlarının personel kapasitesine bağlı olarak arama kurtarma hizmeti verebilecek ve gerekli ekipmana sahip ekiplerin oluşturulması
- Afet esnasında COVID-19 salgınında kullanılan "Hayat Eve Siğar" uygulaması benzeri, afet yönetimine yardımcı olacak ve aynı zamanda vatandaş-devlet arasındaki enformasyonu sağlayacak bir aplikasyonun geliştirilmesi
- Nüfus ve lojistik olgusu dikkate alınarak bölgesel ve yerel depoların yaygınlaştırılması
- AFAD arama-kurtarma personel sayılarının artırılması ve gerekli ekipmanlarla donatılması
- STK'ların arama-kurtarma ve ilk yardım konusunda daha fazla sayıda ekip oluşturulmalarının teşvik edilmesi, gerektiği takdirde devlet tarafından ekipman desteğinin sağlanması
- AFAD'ın gönüllü uygulamasının geliştirilmesi, oryantasyon eğitimlerinin canlı tutulması, afet esnasında gönüllülerin koordinasyonunun nasıl olacağına önceden planlanması

Son söz olarak, bir deprem ülkesi olan Türkiye sürekli afetlerle yüz yüze kalma riskiyle karşı karşıyadır. Olası İstanbul depremi tartışılırken, depreme dirençli bir toplum inşa etmek gerekmektedir. Bunun yolu ise afet farkındalığının bütün toplum kesimleri tarafından kazanılmasıyla mümkündür. Afet farkındalığını kazanmış bir toplumda afetlerin yıkıcılığı ve hasarı da o derece azalacaktır. Afetlere hazırlık yalnızca devlet idaresinin görevi değildir. Her şeyi sadece devlete yüklemek, bir bakıma sorumluluktan kaçmak anlamına gelmektedir. Afet söz konusu olduğunda sorumluluk herkese aittir. En gencinden en yaşlısına afet farkındalığını inşa edilmediği sürece sürekli aynı acılar tekrar tekrar yaşanacaktır. Karşımızda; araziye imara açan yerel yönetimden, zemin etüdünü yapan mühendise, kalıp çakan ustadan, etriyeyi bağlayan demirciye, beton döken işçiden, betonu hazırlayan firmaya, evi satan ve evi alan

vatandaşa kadar herkesin sorumluluğu olan bir süreç söz konusudur. Bu minvalde, hukuki ve idari düzenlemelerle birlikte afet bilincinin toplumun bütün kesimlerine yayılması ve bunun davranışa dönüştürülmesi gerekmektedir. Çünkü ideal afet yönetimi, afet öncesindeki hazırlıklarla ilgilidir. Öncesinde alınabilecek ve yapılabilecek şeyler doğru ve düzenli yapılırsa kayıplar asgari düzeye indirilebilir. Yaşadığımız süreç, dersler çıkarmayı ve öğrenmeyi mecbur kılmaktadır. Asrın felaketi olarak nitelenen bu deprem, ders çıkarma noktasında vurucu ve acı bir örnek olarak karşımızda durmaktadır.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, 123K187 numaralı TÜBİTAK projesi kapsamında desteklenmiştir. TÜBİTAK'a desteklerinden dolayı teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

AFAD, 2014. TAMP Türkiye Afet Müdahale Planı, Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

Erişim adresi: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf.

AFAD, 2019. AFAD Stratejik Plan 2019-2023, T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara, Erişim adresi:

https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/AFAD_2019_2023_STRA_TEJIK_PLAN.pdf.

AFAD, 2022. Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Temmuz 2022. Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozluqu>.

AFAD, 2023a. Kahramanmaraş'ta Meydana Gelen Depremler Hk. Basın Bülteni -34, Ankara, Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/kahramanmarasta-meydana-gelen-depremler-hk-34>.

AFAD, 2023b. Vizyon, Misyon, Hakkında, T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara, Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/vizyon-ve-misyon>.

AFAD, 2023c. Arama Kurtarma AFAD Arama ve Kurtarma Teknisyeni Sayısına Yönelik İddialar - Basın Duyurusu, Ankara, Erişim adresi: <https://afad.gov.tr/afad-arama-ve-kurtarma-teknisyeni-sayisina-yonelik-iddialar--basin-duyurusu>

AFAD, 2023d. Kahramanmaraş'ta Meydana Gelen Depremler Hk. Basın Bülteni -27, Ankara, Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/kahramanmarasta-meydana-gelen-depremler-hkbasin-bulteni27>.

Aktel M., 2015. 5902 Sayılı yasa ile Türkiye'de afet yönetiminde oluşan değişim, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (27).

Baltacı A., 2019. Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır?, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 5(2), 368-388.

Barbarosoğlu G., Özdamar L., Çevik A., 2002. An interactive approach for hierarchical analysis of helicopter logistics in disaster relief operations, *European Journal of Operational Research*, 140(1), 118-133.

Can İ., 2022. Afetler çağında sosyolojiyi yardıma çağırmak ya da afeti yeniden tanımlamanın gerekliliği üzerine, *Tezkire* (80), 9-29.

Corbin J., Strauss A., 2014. Basics of qualitative research, SAGE publications, California, U.S.A., 456 p.

Çoşkun A.M., 2021. Afet yönetimi ve karar destek sistemi (AYDES) üzerine bir çalışma, *Kaytek Dergisi*, 3(1), 61-80.

Creswell J.W., 2020. Nitel araştırma yöntemleri, Siyasal Kitabevi, Ankara, 368 s.

Çağlar T., 2020. Afet Yönetiminin Temel İlkeleri (İçinde: Farklı Boyutlarıyla Afet Yönetimi. Editörler: Yaman M., Çakır E., Nobel Akademi, Ankara, 266 s.), 5-23.

Ergünay O., 1996. Afet yönetimi nedir? Nasıl olmalıdır?, TÜBİTAK Deprem Sempozyumu, 15-16 Şubat 1996, Ankara-Türkiye.

Erişim Adresi: https://www.academia.edu/1983074/Afet_Y%C3%B6netimi_Nedir.

Ergünay O., Polat G., Güler H.H., 2008. Afet Yönetimi ile İlgili Terimler Açıklamalı Sözlük. (İçinde: Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri. Editörler: Kadioğlu M., Özdamar E., JICA Türkiye Ofisi, Ankara, 353 s.), 301-353.

Ertürkmen C., 2006., Afet yönetimi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı, Ankara, 139 s.

Geray C., 1977. Türkiye'de yıkım (afet) olayları karşısında önlemler ve örgütlenmeler, *Amme İdaresi Dergisi*, (10), 91-114.

Gürel E., Tat M., 2017. SWOT analysis: a theoretical review, *The Journal of International Social Research*, 10(51), 994-1006.

Kadioğlu M., 2008. Modern, Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri. (İçinde: Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri. Editörler: Kadioğlu M., Özdamar E., JICA Türkiye Ofisi, Ankara, 353 s.), 1-34.

Kadioğlu M., 2011. Afet yönetimi: beklenilmeyeni beklemek, en kötüsünü yönetmek, T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayınları, İstanbul, 219 s.

Kılınç E., 2020. Afetlerde Kriz Yönetimi. (İçinde: Afet Sosyolojisi. Editör: Can İ., Çizgi Kitabevi, Konya, 368 s.), 351-362.

Kümbetoğlu B., 2005. Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma, Bağlam yayıncılık, İstanbul, 236 s.

McDonald R., 2003. Introduction to natural and man-made disasters and their effect on buildings, Elsevier, Oxford, U.K., 257 p.

Onwuegbuzie A.J., Collins K.M., 2007. A typology of mixed methods sampling designs in social science research, *The Qualitative Report* 12(2), 281-316.

Özey R., 2006. Afetler coğrafyası, Aktif yayınevi, İstanbul, 304 s.

Quarantelli E.L., 1997. *Ten criteria for evaluating the management of community disasters*, *Disasters* 21(1), 39-56.

Sebatlı A., Çavdur F., 2019. Yardım malzemesi dağıtım operasyonlarının simülasyon ile analizi, *Journal of the Faculty of Engineering and Architecture of Gazi University* 34(4), 2079-2096.

Shaluf I.M., 2007. An overview on the technological disasters, *Disaster Prevention and Management*, 16(3), 380-390.

Sheu J.B., 2007. Challenges of emergency logistics management, *Transportation Research Part E*, 43 (6), 655-659.

Silverman D., 2018. Nitel verileri yorumlama, Pegem akademi, Ankara, 672 s.

Şenol C., 2020. "Türkiye'de Meydana Gelen Büyük Depremlerin Yerleşme ve Demografik Yapı Üzerindeki Etkileri (1927-2002)", *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2(4), 620-644.

Tuncer C.O., 2022. Kamu yönetimi bağlamında afet yönetiminde örnek bir uygulama: AYDES, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* (59), 158-180.

UNDRR, 2023. Sendai Framework Terminology on Disaster Risk Reduction, Geneva, Erişim Adresi: <https://www.undrr.org/terminology/disaster>.

Weichselgartner J., 2001. Disaster mitigation: the concept of vulnerability revisited, *Disaster Prevention and Management* 10(2), 85-94.

WHO/EHA, 2002. Disasters and Emergencies Definitions, Addis Ababa, Erişim Adresi: https://www.academia.edu/32677664/DISASTERS_and_EMERGENCIES_DEFINITIONS_Training_Package

Xu X., Qi Y., Hua Z., 2010. Forecasting demand of commodities after natural disasters, *Expert Systems with Applications* 37(6), 4313-4317.

ARAŞTIRMA VERİSİ (Research Data)

Bu araştırmanın verisini ve örneklem grubunu, Hatay, Adıyaman ve Kahramanmaraş illerinde yaşanan 13 depremzede ve bölgede çeşitli pozisyonlarda görev yapan 28 saha çalışanı oluşturmuştur.

ÇIKAR ÇATIŞMASI / İLİŞKİSİ (Conflict of Interest / Relationship)

Araştırma kapsamında herhangi bir kişiyle ve/veya kurumla çıkar çatışması/ilişkisi bulunmamaktadır.

YAZARLARIN KATKI ORANI BEYANI (Author Contributions)

- Çalışmanın tasarlanması (*Designing of the study*): S.A., A.Ş.
- Literatür araştırması (*Literature research*): S.A., A.Ş.
- Saha çalışması, veri temini/derleme (*Fieldwork, collection/compilation of data*): S.A., A.Ş., M.M.
- Verilerin işlenmesi/analiz edilmesi (*Processing/analysis of data*): S.A., A.Ş., M.M., E.A.
- Şekil/Tablo/Yazılım hazırlanması (*Preparation of figures/tables/software*): S.A., A.Ş.
- Bulguların yorumlanması (*Interpretation of findings*): S.A., A.Ş., M.M., E.A.
- Makale yazımı, düzenleme, kontrol (*Writing, editing and checking of manuscript*): S.A., A.Ş.

ETİK KURUL İZİNİ (Ethics Committee Approval)

Atatürk Üniversitesi'nin E.88656144-000-2300100536 sayı ve 27.03.2023 tarihli Etik Kurul Onayı ile izin alınmıştır.